

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Pavla Alušíková Dostalíková, DiS.

**„Velice jest vědě ukřivděno neodkrytím
tak vzácného města...“
Aktivity českých archeologů v Řecku,
Turecku a Itálii v 19. a na počátku
20. století**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

Praha 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 6. 5. 2020

Pavla Alušíková Dostalíková, DiS.

Bibliografická citace

„Velice jest vědě ukřivděno neodkrytím tak vzácného města...“ Aktivity českých archeologů v Řecku, Turecku a Itálii v 19. a na počátku 20. století [rukopis]: Bakalářská práce / Pavla Alušíková Dostalíková, DiS.; vedoucí práce: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. -- Praha, 2020. -- 66 s.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá archeologickými aktivitami našich (tj. českých) průkopníků klasické archeologie v 19. a na počátku 20. století prováděných na území dnešního Řecka, Turecka a Itálie. Pozornost bude zaměřena především na činnost 3 osob: barona Františka Arnošta Kollera (1767-1826), Matěje Miloty Zdirada Poláka (1788-1856) a Václava Sejka (1851-1933). Voják a diplomat baron Koller působil v letech 1815-18 a 1821-26 jako generální intendant v Neapoli. Při té příležitosti prováděl menší výzkumy v Pompejích (a jinde) a sbíral antické předměty odtamtud i z jiných oblastí antického světa. Výzkumy popsal jeho pobočník M. M. Z. Polák ve svém díle Cesta do Itálie (1820-22). Václav Sejk se jako kreslič/architekt zúčastnil několika výzkumů v Řecku (např. Sparta, Kréta, ostrov Paros aj.) a Turecku (např. Trója), kde dokonce uskutečnil vlastní malé vykopávky (!). V české historiografii a dějinách archeologie je ale téměř neznámý.

Klíčová slova

Klasická archeologie, dějiny, archeologické vykopávky, Řecko, Itálie, Turecko

Abstract

„It is greatly aggrieved to the science by unrevealing such a precious town...“: Activities of Czech archaeologists in Greece, Turkey and Italy in 19th and early 20th century
Bachelor thesis is dealing with the archaeological activities of Czech pioneers of Classical archaeology in 19th and early 20th century, conducted on the territories of modern-day Greece, Turkey and Italy. It will focus mainly on the research of the three personalities: baron František Arnošt Koller (1767-1826), Matěj Milota Zdirad Polák (1788-1856) and Václav Sejk (1851-1933). A soldier and diplomat baron Koller acted as a commissary general in Naples in the years 1815-18 and 1821-26. On that occasion he conducted small-scale excavations in Pompeii (and elsewhere) and also collected ancient artefacts from those sites and other areas of the ancient world as well. These excavations were recorded and described by his adjutant M. M. Z. Polák in his book (travelogue) “A journey to Italy” (1820-22). Václav Sejk participated as an architect/draughtsman in several archaeological projects in Greece (e.g. Sparta, Crete, Paros) and Turkey (e.g. Troy), where he even conducted his own small-scale excavations (!). However, in the Czech historiography and history of archaeology he is virtually unknown.

Keywords

Classical archaeology, history, archaeological excavations, Greece, Italy, Turkey

Počet znaků (včetně mezer): 105 847

Poděkování

Ráda bych za podporu při psaní práce poděkovala svému manželovi Doc. PhDr. Tomáši Alušíkovi, PhD. a celé rodině.

Za cenné rady a materiály děkuji rovněž Prof. Assoc. Giorgovi Vavouranakisovi, PhD. z athénské univerzity a Mgr. Elišce Petřekové z Masarykovy univerzity v Brně.

Obsah

Úvod.....	7
Kritika pramenů a literatury	9
Baron František Koller (1767-1826).....	11
Matěj Polák (1788-1856)	15
Archeologická aktivita barona Kollera a M. Z. Poláka.....	17
„Cesta do Itálie“ od M. Z. Poláka	17
Inventář sbírky barona Kollera.....	20
Povolení k archeologickému výzkumu pro barona Kollera	22
Odborné zprávy a svědectví Kollerových a Polákových současníků a některých návštěvníků Neapolska ve dvacátých a třicátých letech 19. století	24
Vlastní archeologická aktivita barona Kollera a M. Z. Poláka	25
Václav Sejk (1851-1933)	30
Archeologická aktivita Václava Sejka v Řecku a Turecku.....	34
Novinové články v dobovém tisku.....	34
Dopisy a zprávy archeologů zmiňujících Sejkovu práci	35
Sejkovy plány, řezy a ostatní kresby z vykopávek v Řecku a Turecku a související inventární prameny.....	36
Sejkova kniha „Das wahre und richtige Troja-Ilion“.....	37
Odkazy a recenze knihy „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ a následné Sejkovy odpovědi na ně v odborných knihách a časopisech z oborů archeologie a klasických studií.....	38
Stručné encyklopedické heslo „Sejk Václav, Ing.“ v Ottově slovníku naučném nové doby (1939)	39
Sejkovy populárně-naučné články v časopise Zlatá Praha z let 1923, 1924 a 1926	39
Vlastní archeologická činnost Václava Sejka v Řecku a Turecku	39
Závěr	41
Seznam pramenů literatury	43
Prameny:.....	43
Sekundární literatura:	44
Seznam vyobrazení	49
Obrazová příloha.....	51

Úvod

„Každý uzná, že jest velice vědě ukřivděno neodkrytím tak vzácného města...“. Tato slova napsal ve svém populárním článku¹ pražský rodák Václav Sejk, zedník a stavitel, který dlouhá léta působil ve východním Středomoří a pracoval i několik let jako archeologický architekt a kreslič na řadě archeologických lokalit. Na Sejkovu práci – jím podepsaný výkres znázorňující půdorys a stranový pohled na jeden z antických architektonických prvků² (obr. 20) – jsem poprvé narazila v létě 2018 při práci na projektu „Asklepion of Paros Re-Study Project“ na ostrově Paros v Kykladách. Ačkoli se jedná o významnou postavu dějin naší archeologie a prvního Čecha, který se výrazněji podílel na výzkumu antických civilizací na území dnešního Řecka a Turecka, v české historiografii i archeologii je zcela neznámý. Do hlubšího povědomí světové archeologické obce ho vrátil teprve před několika lety řecký archeolog Giorgos Vavouranakis.³

Počátky české klasické archeologie – tedy archeologie zabývající se antikou a sousedícími kulturami – a zejména aktivity českých archeologů (či průkopníků archeologie) v „hlavních“ klasických zemích Řecka, Turecka a Itálii totiž dosud nejsou (na rozdíl od historie české prehistorické a středověké archeologie)⁴ řádně zpracovány a zhodnoceny. Např. v přehledových skriptech o dějinách archeologie u nás je prvořadý důraz kladen na sběratelství antiky a vliv antického umění na soudobé české umění, aktivitám českých archeologů v zahraničí je věnováno jen něco přes dvě strany.⁵ Také v několika nedávných pracích je sledována především sběratelská činnost a vlastní archeologická aktivita je spíše marginalizována.⁶ Důvodem pro tento nelichotivý stav výzkumu může být slabší tradice klasické archeologie u nás a spíše omezené aktivity českých archeologů ve Středomoří (samozřejmě kromě egyptologů), zvláště právě v Řecku, Turecku a Itálii. Tento stav – i přes snahu některých jednotlivých archeologů v posledních letech, včetně např. mého manžela i mé osoby – bohužel trvá dodnes a je

¹ SEJK 1926b, 315.

² RUBESOHN 1902, 14, obr. 11. Je signován „Gez. W. Sejk“ [gezeichnet Waclaw Sejk – nakreslil Václav Sejk].

³ VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017.

⁴ Viz např. BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984; SKLENÁŘ 1999; SKLENÁŘ 2003.

⁵ BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 137-139.

⁶ Je tomu tak především v případě osoby barona Františka Kollera, ze kterého byl vytvořen jakýsi symbol antického sběratelství v našich zemích. Viz např. DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 49-69; PETŘEKOVÁ 2017; PETŘEKOVÁ 2019.

způsoben mimo jiné i neexistencí oficiální české archeologické školy či mise v těchto zemích (na rozdíl od většiny evropských zemí). Předkládána práce se snaží zaplnit tuto mezeru a odhalit a střízlivě zhodnotit archeologické aktivity tří českých rodáků, působících v 19. a na počátku 20. století na území dnešního Řecka, Turecka a Itálie. Trochu paradoxně ani jeden z nich neměl univerzitní vzdělání v archeologii nebo klasických studiích. Naopak – jeden je znám jako voják, diplomat a sběratel (baron František Koller), druhý jako literát (Matěj Polák) a třetí (Václav Sejk, zedník či stavitel) není české historické vědě dosud známý vůbec. Jejich vlastní archeologické terénní aktivity – jakožto „vedlejší“ obory jejich činnosti, případně jen záliby – zatím nebyly předmětem samostatného výzkumu.

Práce sestává ze tří hlavních kapitol věnovaných těmto jednotlivým mužům. Každá kapitola nejprve prezentuje stručný životopis zkoumané osoby a poté se věnuje její archeologické činnosti. Důkladně jsou představeny a zhodnoceny veškeré dostupné prameny a prezentovány informace, na jejichž základě je možné rekonstruovat vlastní archeologickou aktivitu dotyčného. Ta je následně na konci každé kapitoly přehledně shrnuta.

Doufám, že má práce podnítl další výzkum počátků i dějin české klasické archeologie – a zejména pak další terénní aktivity českých archeologů na území Řecka, Turecka i Itálie.

Kritika pramenů a literatury

Ve své práci jsem vycházela ze čtyř druhů pramenů. První z nich jsou **archivní dokumenty**, především administrativní (např. zapisovací arch V. Sejka ze soupisu pražského obyvatelstva nebo povolení k vykopávkám pro barona Kollera – obr. 4, 11-12) a inventární povahy (inventář Kollerovy sbírky; inventář kreseb a plánů Německého archeologického ústavu v Athénách). Specifickou subkategorií jsou dopisy, z nichž některé byly publikovány v odborném tisku (např. dopisy K. A. Böttigera Vlasteneckému muzeu v Čechách⁷). Všechny tyto dokumenty jsou uloženy v celkem šesti archivech v pěti různých městech – Praze, Athénách, Berlíně, Neapoli a Philadelphii. Bohužel, vzhledem k vysokým cestovním nákladům a současným karanténním omezením cestovat, jsem nemohla navštívit všechny tyto archivy (především ne ten neapolský a berlínský) a vidět tak tyto prameny na vlastní oči. Potřebné archiválie k archeologické činnosti barona Kollera a Matěje Poláka, uložené v Berlíně a Neapoli, jsem proto využila díky jejich kvalitním popisům a interpretacím (a v některých případech i reprodukcím) v kvalifikačních pracích Elišky Petřekové,⁸ případně v sekundární literatuře. (Dopisy Harriet Boyd Hawes, uložené ve Philadelphii, jsem měla k dispozici v digitální kopii).

Druhou skupinou pramenů, která se týká výhradně kapitoly o Václavu Sejkovi, jsou **články v novinách a populárních časopisech a recenze Sejkovy odborné knihy** „Das wahre und richtige Troja-Ilion“⁹ z roku 1926 (obr. 13-16). Vzhledem k téměř úplné absenci jakýchkoli pramenů, obsahující větší množství informací o jeho životě a činnosti, jsou důležitým zdrojem informací dva provorepublikové novinové články z tehdy rozšířených a vlivných novin Národní politika a Národní listy a také dva jeho nekrology. Recenze Sejkovy knihy stojí na pomezí sekundární literatury a osobního sdělení (zvláště pokud recenzent a autor vzájemně reagují na kritiku a odpovídají si).

Třetí kategorií pramenů, která se týká Matěje Poláka a Václava Sejka, jsou **vlastní publikace zkoumaných osob**. Zatímco Polákova „Cesta do Itálie“ je cestopisem a patří do umělecké literatury, Sejkova kniha je – či přesněji se snaží být – odbornou archeologickou literaturou (obr. 17). Sejkovy populární články¹⁰ sledují kromě informačního i jistý „marketingový“ aspekt (obr. 18-19). Sejk si díky nim snaží mezi širokou veřejností budovat mediální obraz inženýra či architekta, ale hlavně zkušeného

⁷ BÖTTIGER 1828.

⁸ PETŘEKOVÁ 2017; PETŘEKOVÁ 2019.

⁹ SEJK 1926a.

¹⁰ SEJK 1923; SEJK 1924; SEJK 1926b.

archeologa a orientalisty. Ve všech případech z toho samozřejmě vyvstává celá řada metodologických problémů. Polákův umělecký cestopis líčí vykopávky v Pompejích a Herkulaneu pouze ve dvou poměrně krátkých kapitolách – i tak ale popisuje některé důležité a zajímavé podrobnosti. Sejkova kniha se zase prostou interpretací homérského eposu Ílias (tedy umělecké básně!) snaží vyřešit jeden z nejsložitějších archeologických (či archeologicko-klasicko-filologických) problémů egejské prehistorické a klasické archeologie. Oba tyto prameny je proto třeba hodnotit střizlivě a informace o archeologické aktivitě jejich autorů hledat i z drobných detailů.

Poslední čtvrtou skupinou pramenů je pak **sekundární literatura**, česká i cizojazyčná. Kromě jedné knihy spíše populárního charakteru (či literatury faktu)¹¹ jde o odborné publikace z oborů literární vědy, klasické archeologie, kulturní historie a muzeologie.

V příslušných kapitolách o archeologické činnosti studovaných osob jsou všechny prameny samozřejmě jednotlivě představeny a důkladně diskutovány. Vzhledem k tomu, že předložená práce se týká archeologické aktivity studovaných osob a jejich osudy a ostatní činnost tedy slouží pouze pro uvedení a zasazení do náležitého dobového, sociálního a vědeckého kontextu, pouze výjimečně jsem při svém výzkumu užívala pramenů úřední povahy informujících o jejich základních životních bodech (jako jsou rodné, křestní či úmrtní listy, doklady o vzdělání atp.).

¹¹ SKLENÁŘ 1989.

Baron František Koller (1767-1826)

František Arnošt svobodný pán Koller je znám především jako voják, diplomat, příležitostný archeolog a sběratel antického a staroegyptského umění (obr. 1-3).¹² Především díky této své rozsáhlé sběratelské činnosti patří také mezi zakladatele české klasické archeologie.

Narodil se do německy mluvící rodiny 27. listopadu 1767 v Mnichově Hradišti, jako syn osobního lékaře rodiny Valdštejnů, majitelů tamního panství a zámku. Již ve 12 letech začal navštěvovat gymnázium v Praze, ale po předčasné smrti otce (+1781) studia zanechal a vstoupil do armády. V roce 1784 se připojil k 18. pěšímu regimentu Brinken. Záhy začal postupovat po kariérním žebříčku a v roce 1790 byl povýšen na praporčíka. Zúčastnil se několika tažení do Porýní, Champagne a Belgie, kde se mimo jiné podílel na potlačování nepokojů v okolí Lutychu v tehdy rakouském Nizozemí. O tři roky později byl vyznamenán za statečnost a povýšen na nadporučíka. V dalších letech Koller spolehlivě působil v generálním štábu rakouské armády. V roce 1804 se oženil s Johannou, rozenou Grätzlerovou z Gränzensteinu. Jako plukovník (velitel 55. pěšího pluku Reuss-Greiz) vstoupil se svým regimentem do napoleonských válek. O jeho účasti v první rakousko-francouzské válce (a účasti např. v bitvě u Slavkova v roce 1805) se nedochovaly přesvědčivé důkazy. Kollerova hvězdná chvíle však přišla v roce 1809. V květnu toho roku se vyznamenal se svým plukem v bitvě u Aspern-Eslingu (jediné bitvě, kdy Napoleon neztřítil či byl dokonce poražen) a byl pak přímo na bojišti vyznamenán rytířským řádem Marie Terezie.¹³ O rok později (1810) byl povýšen do šlechtického stavu na svobodného pána (barona). V roce 1813 mimo jiné sloužil jako pobočník maršála Schwarzenberga v proslulé „bitvě národů“ u Lipska a byl povýšen na polního podmaršálka. To byl Kollerovo poslední bojové nasazení a od té doby působil – i když stále jako důstojník rakouské armády – spíše jako diplomat. V roce 1814 doprovázel poraženého císaře Napoleona do exilu na ostrov Elbu, se kterým se dokonce poměrně spřátelil. Později toho roku doprovázel ruského cara a pruského krále na cestě do Anglie a pak krátce zastával funkci rakouského velvyslance v Petrohradě. V roce 1815 byl vyslán jako generální intendant do Neapole, aby pomohl napravit politické poměry

¹² BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 125; SKLENÁŘ 1989, 75-85, 98-105; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 49-69; KEPARTOVÁ 2007, 39-40, 79-81, 183; PETŘEKOVÁ 2017; PETŘEKOVÁ 2019, 1-3.

¹³ Viz např. SKLENÁŘ 1989, 77; PETŘEKOVÁ 2017, 4.

v Království obojí Sicílie, které bylo od roku 1798 pod francouzskou nadvládou (vládl zde Napoleonův švagr generál Murat). V Itálii pobýval tři roky a jeho pobočníkem při tom byl Milota Zdirad Polák, významný český literát a voják (viz následující kapitola). Po návratu do Čech v letech 1818-1821 velel pěší divizi sídlící v Praze. Poměry v Itálii se ale v roce 1821 zhoršily, revoluce v Neapoli vyhnala neoblíbeného krále Ferdinanda IV. a Rakousko bylo nuceno znovu zasáhnout. Pro tuto misi byl jako intendant opět vybrán osvědčený voják a diplomat baron Koller, kterého znovu provázal Polák. Bohužel, v létě 1826 se Koller v Itálii nakazil tyfem a přes veškerou péči v Neapoli dne 22. srpna 1826 (kolem třetí hodiny ranní) zemřel. Až v dubnu 1827 bylo jeho tělo převezeno do Obříství, kde byl 5. května pohřben v kostele sv. Jana Křtitele.¹⁴

Přestože Kollerova rodina hovořila německy, sám baron měl svoji rodnou zemi velmi rád a byl upřímným vlastencem. V roce 1815 zde získal císařský inkolát a o dva roky později zakoupil tvrz a statek v Obříství na Mělnicku, kde v roce 1822 nechal zbudovat na místě staré tvrže pohodlný zámek. Koller jako vlastenec a vzdělaný člověk podporoval českou kulturu (patřil např. mezi zakládající členy Vlasteneckého, dnes Národního muzea) a byl rovněž členem celé řady učených společností. Např. během neapolského pobytu obdržel členství Akademie věd v Neapoli (1818) nebo Institutu pro přírodní vědy obojí Sicílie (1821).¹⁵ Během prvního pobytu v Itálii v letech 1818-21 se Koller, jak nás informuje Milota Polák ve svém díle *Cesta do Itálie*, věnoval i archeologické činnosti pravděpodobně hned v několika lokalitách jižní Itálie, snad dokonce v samotných Pompejích a Herkulaneu.

V té době se totiž rozmáhala vlně zájmu o hlubší poznání a studium antického starověku, výrazně povzbuzené objevením Herkulanea a Pompejí v 18. století.¹⁶ Italské antické lokality byly v té době hojně navštěvovány cestovateli a umělci. V Pompejích i Herkulaneu již několik desetiletí probíhaly „starožitnickým způsobem“ archeologické vykopávky. Jejich účelem bylo totiž především získat esteticky krásné a zajímavé artefakty, které byly poté ukládány v soukromých sbírkách panovníků a šlechty (ke zpřístupnění sbírek veřejnosti došlo až mnohem později). Tyto sbírky, které vznikaly

¹⁴ Překlad latinského nápisu na náhrobním kameni: „Zde je uložen František svobodný pán z Kollerů, narozený 27. listopadu 1767, císařský hrdina, vlasti a vojsku drahý, manželce, dětem a přátelům nesmrtelný. Otec chudiny a pěstitel umění atd. Vojákem Rakouské říše od roku 1784. Bojoval ve Francii, v Belgii, v Německu a v Itálii. Roku 1809 jmenován velitelem vojska, za statečnost u Asprů vyznamenán křížem Marie Terezie. Náhle zemřel jako gen. ubytovatel a velitel vojska v Neapoli 22. srpna 1826.“ <https://www.primaplana.cz/news/rakousky-general-franz-baron-von-koller/>, vyhledáno 4. 4. 2020

¹⁵ SKLENÁŘ 1989, 80; PETŘEKOVÁ 2017, 24.

¹⁶ Historie archeologických výzkumů v Pompejích a Herkulaneu viz např. NAPPO 1999, 16-19; RANIERI PANETTA (ed.) 2005, 23-39; KEPARTOVÁ 2007, 23-71; PETŘEKOVÁ 2017, 7-14.

archeologickými výzkumy i nákupy, se staly prostředkem sebe prezentace panovnických a šlechtických rodů a i díky nim si tito aristokraté zvyšovali osobní či rodinnou prestiž. Stejnými pohnutkami byl při své archeologicko-starovědecké činnosti veden i Koller. Plánoval na svém zámku v Obříství (obr. 5) vybudovat rozsáhlou sbírku, která by sloužila nejen k sebe prezentaci, ale – v duchu osvícenství – i k poučení veřejnosti o antické estetice a hodnotách. Pro vystavení sbírky bylo dokonce vyhrazeno celé přízemí zámku.¹⁷

Kollerovi se postupně podařilo shromáždit sbírku antických (včetně některých staroegyptských) artefaktů čítající skoro 10 000 položek, které postupně nechal převést do Obříství.¹⁸ Řadu sbírkových předmětů získal nákupem, některé darem, ale část byla objevena při archeologických výzkumech (viz níže). Jak nás informuje dochovaný inventář (mající dokonce charakter sbírkového katalogu), sbírka obsahovala osm druhů artefaktů: 1348 malovaných váz; bronzové, spíše drobnější předměty; terakoty a lampy – nejpočetnější část sbírky; 186 skleněných nádob; zlomky mramorové sochy, reliéfů a mozaik; 28 staroegyptských artefaktů, včetně dvou mumií; emailové ozdoby, kameje a intaglio a jejich sádrové otisky konečně řecké a římské mince a různé kovové náčiní z hrobů).¹⁹

Bohužel baronova vdova Johanna se po předčasné manželově smrti musela postarat o sebe a jejich čtyři děti,²⁰ takže ve sbírce pochopitelně viděla především dobrý zdroj peněz do dalšího života. Sbírkou sice byla na podzim 1827 nejprve nabídnuta Vlasteneckému/Národnímu muzeu v Praze, to však z důvodů ideových (silné české vlastenecké hnutí, programově potlačující všechno „cizí“) i ekonomických nemělo o koupi zájem.²¹ Většina sbírky (prvních pět výše uvedených částí) byla proto prodána za 100 000 říšských tolarů pruskému králi a stala se základem antické sbírky dnešního berlínského Altes Museum. Zbylé části byly postupně rozprodány (např. do Lipska nebo chorvatského Záhřebu) a v Čechách nakonec zůstalo jen několik kusů.²² Každopádně šlo o největší sbírku antických starověků, jaké se kdy nacházela na našem území.

¹⁷ BÖTTIGER 1828; VACLÍK 1857; SKLENÁŘ 1989, 80-82; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 54-56; PETŘEKOVÁ 2017, 38-44; PETŘEKOVÁ 2019, 4-5, 63-65.

¹⁸ VACLÍK 1857; SKLENÁŘ 1989, 80-82, 98-105; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 51-69; PETŘEKOVÁ 2017; PETŘEKOVÁ 2019.

¹⁹ R. Gargiulo: *Inventario della collezione de Antichità, cioè Vasi Italo-Greci, Terre-cotte, Vetri, Bronzi e Marmi, non che una raccolta di Monumeti Egizzi ad altri oggetti di belle arti di proprietà della famiglia di Koller*. SMB Antikensamml. Archiv Rep. 1 Abt. A Inv 41.

²⁰ Dcera Johanna (*1805) a synové August (*1809), Wilhelm (*1811) a Alexandr (1813-1890).

²¹ SKLENÁŘ 1989, 102-105; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 57; KEPARTOVÁ 2007, 80; PETŘEKOVÁ 2017, 48-49; PETŘEKOVÁ 2019, 65-67.

²² SKLENÁŘ 1989, 104-105; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 56-69; PETŘEKOVÁ 2017, 46-53.

Historií vzniku a následného rozprodeje sbírky, její interpretací v dobovém kontextu a rozbohem jejích předmětů se zabývala řada akademiků,²³ v poslední době zejména E. Petřeková.²⁴

²³ SKLENÁŘ 1989, 80-85, 98-105; DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 49-62; KEPARTOVÁ 2007, 79-81; KÄSTNER/SAUNDERS 2016.

²⁴ PETŘEKOVÁ 2017; PETŘEKOVÁ 2019.

Matěj Polák (1788-1856)

Matěj Milota Zdirad Polák byl významným českým spisovatelem a básníkem (obr. 7-9). Původním vzděláním a povoláním učitel vstoupil v mladém věku do rakouské armády, kde se setkal s baronem Kollerem, jemuž později po dobu asi 15 let dělal pobočníka.²⁵ S Kollerem se dostal do Itálie a několik let pobýval v Neapoli. S největší pravděpodobností se přímo zúčastnil archeologických vykopávek, konaných pod Kollerovým jménem ve střední a Jižní Itálii, díky nimž baron obohatil svoji početnou antickou sbírku. Polák o této archeologické činnosti leccos zaznamenal ve svém cestopise *Cesta do Itálie*. Díky této osobní účasti a především písemným zprávám patří mezi zakladatele české klasické archeologie. Jeho přínos české archeologii ale dosud nebyl řádně zhodnocen ani doceněn.

Matěj (později se podepisoval jako Moric) Polák se narodil 14. února 1788 v Zásmukách u Kolína do řemeslnické rodiny – jeho otec byl ševcem (obr. 9). Obecnou školu dokončil v Praze, kde pak pracoval jako pomocný učitel. V roce 1808 ale vstoupil dobrovolně do rakouské armády a stal se členem chrudimského 21. pěšího pluku. Účastnil se tažení proti Napoleonovi a – podobně jako baron Koller – prošel bitvami u Aspern-Eslingu, Wagramu a v roce 1813 u Drážďan i „bitvou národů“ u Lipska. Není bohužel jasné, jestli se tito dva mužové setkali již dříve, ale nejpozději roku 1814 se Polák stal Kollerovým pobočníkem.

V letech 1815-1818 po boku Kollera pobýval v Itálii. Zázitky z tohoto pobytu uveřejnil v díle *Cesta do Itálie*,²⁶ vycházející mezi lety 1820-1822 na pokračování v časopise *Dobroslav*.²⁷ Šlo o první cestopis obrozenecké literatury, který se navíc stal inspirací pro tvorbu ostatních (současných i pozdějších) spisovatelů.²⁸ Mimo jiné jsou zde popisovány probíhající archeologické vykopávky v Pompejích a Herkulaneu. Polák byl při tomto pobytu s největší pravděpodobností pověřen Kollerem, aby mu (v jeho zastoupení) pomohl získávat antické artefakty do baronovy vznikající sbírky (viz níže).

V roce 1818 se oba vrátili do Čech a Polák až do roku 1821 pobýval na Kollerově zámku v Obříství jako vychovatel baronových synů. Mimo jiné zde přepracoval své, ve

²⁵ WÜNSCHOVÁ 1979; SKLENÁŘ 1989, 87-97; LEHÁR/STICH/JANÁČKOVÁ/HOLÝ 1998, 193-194; KEPARTOVÁ 2007, 76-79, 183; PETŘEKOVÁ 2017, 16-19; MARKOVÁ 2019, 30-35; <https://leporelo.info/polak-matej-milota-zdirad>, vyhledáno 3. 4. 2020

²⁶ MARKOVÁ 2019, 32-35. Moderní edice viz POLÁK 1979.

²⁷ *Dobroslav*, aneb *Rozličné spisy poučujícího a mysl obveselujícího charakteru*. Hlavním redaktorem a vydavatelem byl Jozef Liboslav Ziegler, kněz, vlastenec a spisovatel (1782-1846).

²⁸ WÜNSCHOVÁ 1979; LEHÁR/STICH/JANÁČKOVÁ/HOLÝ 1998, 193-194

své době velice ceněné básnické dílo *Vznešenost přírody* (nově vyšlo v roce 1819).²⁹ V roce 1821 odešel s Kollerem znovu do Itálie, kde baron v roce 1826 předčasně zemřel. V roce 1827 začal působit na Tereziánské vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě (Wiener Neustadt) jako profesor českého jazyka a literatury. Po povýšení na setníka se v roce 1831 se vrátil ke svému pluku a sloužil v posádkách v tehdejších severních Uhrách – na Trenčínsku a v Bratislavě. O rok později se oženil s o 24 let mladší Emmou von Augustinovou (1812-1875), s níž měl celkem šest dětí.³⁰ V roce 1837 se vrací na Tereziánskou vojenskou akademii, kde se stává profesorem válečného dějepisu a prefektem nad výukou jazyků. Ve Vídeňském Novém Městě také prožil zbytek svého života. I nadále ovšem stoupal na vojenském žebříčku a do výslužby v roce 1849 odcházel jako generálmajor. Polák zemřel 31. března 1856 na následky mozkové mrtvice a byl pohřben na starém hřbitově ve Vídeňském Novém Městě.³¹

²⁹ LEHÁR/STICH/JANÁČKOVÁ/HOLÝ 1998, 194; MARKOVÁ 2019, 31.

³⁰ WÜNSCHOVÁ 1979, 361: Otakar Vincenc (*1833 + před rokem 1856), Emerich Ferdinand (1834-1900; v roce 1884 byl povýšen do šlechtického stavu s přídomkem „ze Zdiradova“, evokující otcův umělecký pseudonym), Alexios (1835-1872), Kornelia Emilia Karolina (*1837), Eugenia Marie (*1841) a Klodylda Marie (*1844).

³¹ Nápis na náhrobním kameni (česky): Generálmajor Mathias Polák, 1785-1856. Chybný rok narození (v jeho vojenských záznamech je někdy dokonce uveden rok 1784) patrně udal sám Polák při svém vstupu do armády – aby byl považován již za úředně a právně zletilou osobu – viz WÜNSCHOVÁ 1979, 361-362, obr. 5.

Archeologická aktivita barona Kollera a M. Z. Poláka

O vlastních archeologických výzkumech této dvojice se bohužel dochovalo velmi málo hodnotných zpráv. Především neexistují žádné (v dnešním smyslu) odborné zprávy či publikace, které by popisovaly tyto aktivity, a nedochovala se bohužel ani žádná archeologická terénní dokumentace (výkopové deníky atp.). Koller sám (jak se ostatně dá očekávat od zaměstnaného vojenského velitele a diplomata) nezanechal žádné delší či ucelenější písemné svědectví o svých výzkumech a Polák své svědectví podává prizmatem krásné literatury, takže nám bohužel nejsou k dispozici všechny nezbytné informace a nad řadou i základních okolností (včetně např. lokalit, kde byly archeologické aktivity prováděny) je možné jen hypotetizovat.

Mezi nejdůležitější prameny, na jejichž základě je možné rekonstruovat Kollerovy a Polákovy archeologické výzkumy v Itálii, proto patří:

- Cestopis M. Z. Poláka „Cesta do Itálie (od roku 1815 až do léta 1818)“
- Inventář sbírky barona Kollera, sestavený Raffaele Gargiullem³², který po baronově smrti posloužil jako prodejní katalog
- Povolení k archeologickému výzkumu, udělená baronu Kollerovi (obr. 4)
- Odborné zprávy a svědectví některých návštěvníků Neapolska v době Kollerova působení

„Cesta do Itálie“ od M. Z. Poláka

Jak již bylo uvedeno, toto dílo je prvním cestopisem naší moderní literatury. Vycházelo nejprve na pokračování v časopise Dobroslav, který byl v letech 1820-22 vydáván čtyřikrát ročně. Zvláště v prvním ročníku zabíral značnou část svazků. Cestopis však zůstal nedokončen, ve 4. svazku III. ročníku (který byl zároveň úplně posledním vyšlým číslem časopisu) se již neobjevil. Chybí mu tak kromě popisu některých regionů (z kontextu usuzujeme, že měl ještě být napsán např. popis ostrova Capri) i logický závěr celého díla. Teprve po autorově smrti – v roce 1862 za redakce Karla Sabiny – byl cestopis vydán poprvé souborně jako kniha.³³ Další knižní (a celkově třetí) vydání bylo publikováno v rámci edice Světová knihovna nakladatelství J. Otto v letech 1907-08. Pro

³² Raffaele Gargiulo (1785-1870) byl italský restaurátor, znalec starožitností a obchodník s uměním z Neapole.

³³ WÜNSCHOVÁ 1979, 364-365; MARKOVÁ 2019, 34. *Spisy Mil. Zdir. Poláka. Díl 2, Cesta do Itálie.* Edice „Spisy výtečných českých básníků novověkých“. Nakladatelství I. L. Kober v Praze 1862.

tuto práci je využívána moderní edice z roku 1979, připravená na základě původního vydání v časopise Dobroslav, s úvodní studií a ediční poznámkou F. Wünschové.³⁴

Knihy je členěna do čtyř částí (označených jako díly), a ty pak dále do jednotlivých oddílů („částky“) a kapitol. Autor v ní popisuje nejprve cestu z Vídně přes Štýrsko a Korutany do severní Itálie (přes Bolognu, Florencii aj.), dále přes Řím do Neapole. Celé dvě části knihy jsou pak věnovány Neapoli a jejímu okolí. Archeologické vykopávky, prováděné tehdy v Herkulaneu a Pompejích (snad i samotným Kollerem, resp. Polákem – viz níže), jsou popisovány ve čtvrtém díle, v částkách I a III.

Z hlediska literárního stylu je *Cesta do Itálie* oceňována zajímavě podanými a důkladnými, i když ne nekritickými popisy pozorované krajiny i některých charakteristik a zvyků místních obyvatel. Jeho vzdělání, všeobecná sečtělost a smysl pro detail se projevují při zasvěcených popisech umělecko-historických památek i různých kategorií archeologických artefaktů. Kladně lze také hodnotit skutečnost, že Polák při popisech užíval původních („archeologických“) názvů domů v Pompejích (např. Sallustiův dům), místo občasných „čestných“ názvů podle významných osobností tehdejší doby (např. Dům rakouských císařů Josefa II. a Františka II.).³⁵

Z pohledu dějin archeologie je důležité zmínit vysokou kvalitu Polákových popisů archeologických památek v Pompejích i Herkulaneu, a to architektury (soukromých domů i veřejných staveb; celkem 50 objektů), nápisů i některých artefaktů, včetně těch ilustrujících každodenní život běžných obyvatel města. To v jeho době nebylo obvyklé. Např. Petřeková upozorňuje, že Polákovův umělecký (literární) popis Pompejí odpovídá obsahově i formálně Fiorelliho³⁶ oficiálnímu průvodci vykopávkami z roku 1868 a má tedy obdobnou výpovědní hodnotu jako odborné archeologické dílo, vydané o více než 40 let později (!).³⁷ Na jednom místě při výčtu nálezů z Herkulanea jsou také zmíněny zbytky jedlých rostlin (žito, ječmen, ořechy, mandle a fíky).³⁸ To je možné považovat za vůbec první českou zmínku týkající se archeobotaniky (!).³⁹ Mezi významnými objevy

³⁴ M. Z. Polák, *Cesta do Itálie*. Edice „Živá díla minulosti“, svazek 88. Odeon, Praha 1979. Odpovědný redaktor Jan Lehár. Úvodní studii a ediční poznámku ve skutečnosti napsal profesor Alexandr Stich. Protože však tehdy nesměl publikovat pod vlastním jménem, použil jméno své kolegyně Felicitas Wünschové.

³⁵ Viz např. POLÁK 1979, 280-281; PETŘEKOVÁ 2017, 18.

³⁶ Giuseppe Fiorelli (1823-1896) byl italský archeolog a numismatik, který v letech 1863-1875 působil jako ředitel pompejských vykopávek (Scavi archeologici di Pompeii). Jeho práce je dodnes uznávána. Široké veřejnosti je znám díky nápadu vylévat dutiny ve vykopávané lávě sádrou, čímž vznikaly odlitky těl lidí i zvířat zahynulých při explozi Vesuvu.

³⁷ PETŘEKOVÁ 2017, 18.

³⁸ POLÁK 1979, 258.

³⁹ Archeobotanika je archeologicko-přírodovědná disciplína zabývající se vyhledáváním a vyhodnocováním rostlinných makrozbytků, především semen rostlin nebo částí plodů, včetně jehličí, plev

z Herkulanea Polák uvádí také velké množství zavinutých svitků papyru, které jsou pak opatrně rozvinovány, čteny, interpretovány a publikovány.⁴⁰ Stručně, ale výstižně je zde zachycen postup klasických filologů-papyrologů. V Pompejích si Polák všiml i nálezů lidských kostí („kostěnců“) obětí erupce Vesuvu z roku 79.⁴¹

Z hlediska vývoje věd o antickém starověku u nás jsou velmi důležité Polákovy latinské přepisy celkem 23 pompejských nápisů (jeden z toho se nacházel na nádobě), které ve 12 případech alespoň přibližně i překládá.⁴² Ve dvou případech uvádí jen české znění nápisů, bez latinského originálu.⁴³ Tyto zprávy, překlady a interpretace totiž stojí na počátku české epigrafiky jako vědecké disciplíny.

Polák na jednom místě (v závěru částky III) uvádí, že celkem v Pompejích (v letech 1815-18) strávil 12 dnů.⁴⁴ Na několika místech detailně popisuje probíhající vykopávky a nalezené artefakty.⁴⁵ Bohužel je však text celé částky formulován tak, že z něj není zcela jasné, zda šlo o vlastní Kollerovy a Polákovy výzkumy, nebo někoho jiného (viz níže).⁴⁶

Z dnešního pohledu památkové péče jsou také velmi zajímavá místa, kde Polák popisuje rychlou degradaci, způsobenou mnohdy úmyslným poškozováním vykopaných budov a artefaktů i působením povětrnostních vlivů. Je jasně poznat, že zásadně proti vandalským aktivitám (které označuje jako barbarství) a vyslovuje se pro přenesení všech významnějších artefaktů (včetně např. nástěnných maleb či mozaik) do muzea.⁴⁷ Zároveň se dotýká čtyř problémů, které výrazně rezonují péčí o archeologické kulturní dědictví i dnes a ohledně nichž nepadají v odborné veřejnosti shoda. První je problém nedostatku personálu – kurátorů a hlídačů – na archeologických lokalitách, zvláště na těch, kde stále

obilnin a zbytků slámy, z různých prostředí archeologických nalezišť (obytný kontext, ohniště, odpadní jámy atp.). Na základě nalezené skladby je možné usuzovat, jaké hlavní užitkové rostliny byly na lokalitě pěstovány (a tedy i konzumovány) a jaké bylo botanické prostředí nejbližšího okolí lokality. Viz např. HLOŽEK 2008, 30-31.

⁴⁰ Tamtéž: „... a co velmi vzácného ještě, mnoho set popsaných svinů na papýru, řeckými literami, které, ač papýrus zčernal, přece velmi dobře se rozeznávají. V Královském muzeu v Neápoli bývají tito svinové s velikou prací otvíráni, od učených mužů pak překládání a chybné litery dosazeny; pak bývá celý list ryt a přesazení tištěno; takových papýrů sbírky pak se v knihách čas od času vydávají; čtyři folianty již na světlo vyšly a dále, ač velmi zdoluhavě, vycházeti budou; nyní se tak váhavě na nich pracuje, že množství shromážděných papýrů (jestli pilnost nebude větší) ani za dvě stě let rozvinuto nebude.“

⁴¹ Viz např. POLÁK 1979, 268.

⁴² Viz např. POLÁK 1979, 288-289.

⁴³ POLÁK 1979, 280, 286.

⁴⁴ POLÁK 1979, 291: „Dvanáctkrát jsem Pompeji navštívil. Časným jitem jsem přišel, ale pouhou teprve nocí odtud se odloučil a vždy na nejpříjemnější způsob jsem se bavil; i jsem přesvědčen, že každý cizinec nanejvýš spokojený a odplacený odtud se vrací.“

⁴⁵ Např. POLÁK 1979, 283-285.

⁴⁶ K tomuto závěru došla i Petřeková (PETŘEKOVÁ 2017, 39; PETŘEKOVÁ 2019, 9).

⁴⁷ Viz např. POLÁK 1979, 275: „Přáli bychom si, aby všechny vzácnější stěnomalby sloupány a do muzeu odnešeny byly, aby žádná nevázná ruka více je zohyžditi a ulamovati nemohla. Při kopáčích stoje, domek pěkně vymalovaný na světlo jsem vyjít spatřil; po čtyřech nedělích zvěděti chtěje, jak po dokonalém vyhrabání vypadá, vejda dovnitř, již do půl oloupané a dílem poškrábané stěny jsem nalezl.“

probíhají výzkumy.⁴⁸ Druhým problémem pak je poškozování vykopaných či odhalených památek klimatickými jevy, které se dnes nejčastěji řeší zastřešením nebo přenesením nejčennějších artefaktů (např. sochařské výzdoby) do muzea.⁴⁹ Polák se také setkal s případy, kdy odkryté zbytky architektury byly tak špatně dochovány, že musely být stavebně zajištěny či restaurovány, aby neohrozil jejich kolaps.⁵⁰ Míra restaurování staré a hodnotné architektury dnes samozřejmě patří mezi zásadní teoretické a metodologické problémy památkové péče. Na několika místech také Polák zaznamenává hořké i úsměvné osobní zkušenosti s odnášením „suvenýrů“ z lokality, ilegálním obchodem se starožitnostmi a s ním související produkci a nabízení padělků.⁵¹ Konečně úsměvně i zcela pravdivě také dnes působí dva úryvky, kde Polák prorocky vyjadřuje dlouhé trvání vykopávek k poměru relativní pomalosti jejich průběhu a velikosti Pompejí.⁵²

Inventář sbírky barona Kollera

Inventář Kollerovy sbírky, vytvořený R. Gargiulem, zmiňuje osm různých skupin antických a staroegyptských artefaktů, které byly po baronově smrti zakoupeny pruským králem pro berlínská muzea. Celkem zahrnuje přes 3 000 inventárních čísel, přičemž pod některá bylo zahrnuto hned několik artefaktů. I tak ale přes 2/3 z celkového počtu asi 10 000 artefaktů zde nejsou zmíněny. Důvody pro toto „nedokončení“ byly hledány v nuceném ukončení inventarizace po baronově předčasné smrti a zájmu baronky-vdovy

⁴⁸ Tamtéž: „Ač nyní v Pompeji více dohlížitelů ustanoveno jest, tomu barbarství ještě docela překaziti se nemohlo, poněvadž i dohlížitelové sami, zvláště ale ciceronové znamenitých krádeží v Pompeji se dopouštějí a za dobré zaplacení zvláště cizozemcové všecko dostanou.“

⁴⁹ Viz např. POLÁK 1979, 276: „Čeho velmi litovat musíme, to jsou obrazy na stěně v amfiteátru, které při mém prvním navštívení Pompeje pěkně a nezkažené se představovaly, ač sem tam od barbarů byly trochu poškrábány; po dvou měsících ale jen zbytky jsem našel a po stěně dolů se ženoucí dešť tak je pokazil, že více k poznání nebyly.“

⁵⁰ Tamtéž: „Již při vykopávání tuho slehnuté popeliny byl by se dohromady [amfiteátr] sesypal, kdyby Ferdinand [král Obojí Sicílie] nákladem k zachování ho brzy nebyl přispěl. Nyní to stavení pilíři venkonce jest podezděno, obloukové potrhání zase jsou opraveni, a poznovu jsou klenuto, na tisíc let potomkům zachováno býti může.“ POLÁK 1979, 282: „... ačkoli král nejen pobožené zdi pilně opatrovati a vrchy domů kůrkami příkrývati dává, přece den ode dne zkázu patrnější na městě spatřujeme.“

⁵¹ Viz např. POLÁK 1979, 282-282: „K tomu ještě lidé, jimž se tam všecko líbí, přicházejí, kteří s plnými kapsami domů se vracejí; zvláště Britové mnoho peněz vynakládají, aby (ač veliká záповěď dohlížitelům a pokuta s trestem spojená nádeníkům hrozí) všelike věci tam odtud dostali; čehož se zachtělo rakouskému vojsku při vchodu do Neápole; a ze všech těch tisíců cizích, jenž tyto svaté ostatky navštěvují, snad ani jediného nenalezneme, jenž by byl aspoň kus mramoru odtud neodnesl.“ POLÁK 1979, 285: „Na své oči jsem spatřil, že jednu pěkně vytvořenou starosklennou nádobu za 120 zlatých dukátů přítel příteli prodával.“

⁵² POLÁK 1979, 277: „Všecky výkopy, které se až podnes staly, ležejí dílem na Herkulově bráně k západní straně města, dílem k polední na salernské nynější silnici a dohromady sotva šestý díl města činějí. Jakých pokladů tedy ještě k očekávání máme!“ Polák 1979, 290: „Dle historiků má mítí město čtyry vlaské míle v okolí, a jestli se více nádeníků na kopání nenajme, tak ještě ani za dvě stě let celé světla neuhlídá. Den ode dne však vždy nové a nové pozůstalosti věrná zem nám poskytuje, ode dne ke dnu Muzeum královské nimi se plní a cizozemcové jim se obdivují.“

sbírku urychleně prodat,⁵³ Petřeková se však nejnověji vyslovuje pro vytvoření cíleného soupisu pro berlínské muzeum u příležitosti zakoupení větší části sbírky.⁵⁴

U antické keramiky (váz) jsou uvedena i místa, odkud nádoby pocházely – celkem 21 různých lokalit ze střední a jižní Itálie (abecedně):

- Anzi
- Armento
- Arpi
- Atella
- Avetta
- Bari
- Bitordi/Bitorti
- Canosa
- Capua
- Catvetto
- Catvi
- Ceglia del Campo
- Laurenzana
- Locri
- Nola
- Pomaria
- Ruo
- Sorrento
- St. Agata de Goti
- St. Arcangelo
- Telese

Z těchto lokalit jsou z historicko-archeologického hlediska nejdůležitější Capua a Nola. **Capua**⁵⁵ je známa jako starobylé město, kde končila jedna z nejstarších a nejslavnějších římských silnic – Via Appia. Počátky osídlení zde spadají do poloviny 9. století př. Kr.⁵⁶ V 7. století př. Kr. se stalo jedním z prosperujících etruských měst, v 5. století př. Kr. se dostalo pod nadvládu Samnitů a pod římský vliv okolo roku 338 př. Kr.

⁵³ DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006, 62; PETŘEKOVÁ 2017, 35.

⁵⁴ PETŘEKOVÁ 2019, 4.

⁵⁵ Obecně viz DE FRANCISCIS 1976.

⁵⁶ Viz např. HEURGON 1970.

Během druhé punské války v letech 216-211 př. Kr. se Capujští postavili na stranu Kartága a byli pak po znovudobytí města potrestáni. V roce 73 př. Kr. povstali gladiátoři z místní gladiátorské školy a začali tak jedno z největších římských povstání otroků, které bylo potlačeno až o dva roky později. Významnými římskými památkami ve městě jsou zbytky divadla, amfiteátru (jednoho z nejvýznamnějších a nejvýstavnějších v celé Itálii, pocházejícího ze 2. století po Kr.) a mithrea (svatyně perského boha Mithry; ze 2.-3. století po Kr.).⁵⁷

Nola je rovněž starobylým městem, které dosáhlo velkého významu již v 5. století př. Kr.⁵⁸ V roce 14 po Kr. zde na svém statku zemřel první římský císař Oktaviánus Augustus. Z archeologického hlediska jsou nejvýznamnější rozsáhlé nolanské nekropole (s nálezy již z počátku 1. tisíciletí př. Kr.), které začaly být rabovány (a posléze zkoumány) v pozdním 18. století a 1. polovině 19. století.⁵⁹ Nejvíce hrobů pochází z 6. a 5. století př. Kr. a bylo v nich nalezeno obrovské množství attických černo- a červenofigurových váz. Z klasicko-archeologického názvosloví je také znám termín „nolanská amfora“ označující amforu (velkou nádobu se dvěma vertikálními uchy; jeden z nejběžnějších tvarů řeckých váz) štíhlých proporcí, produkovanou zejména v 5. století př. Kr. (a zdobenou attickým červenofigurovým stylem).⁶⁰

Pompeje ani Herkulaneum – tedy lokality, které jsou s Kollerovou archeologickou aktivitou spojovány nejčastěji – nejsou v inventáři uvedeny. To je ale způsobeno faktem, že provenience byla udána pouze u „klasických“ váz řecké provenience či jejich lokálních italských imitací – a tedy u děl archaického až helénistického období. V Pompejích a Herkulaneu, jejichž vrcholné fáze spadaly až do období přelomu letopočtu a hlavně většiny 1. století po Kr. se ovšem takové nálezy daly těžko očekávat.

Inventář je dnes uložen v archivu Antické sbírky Státních muzeí v Berlíně.⁶¹

Povolení k archeologickému výzkumu pro barona Kollera

Již na počátku 18. století omezovali neapolští/sicilští panovníci archeologické práce na významných antických lokalitách, resp. umožňovali konat tyto práce jen na základě

⁵⁷ Viz např. VERMASEREN 1971.

⁵⁸ Viz např. LA ROCCA 1971; RICHARDSON 1976.

⁵⁹ Viz např. JOVINO/DONCEEL 1969.

⁶⁰ Viz např. BOUZEK/ONDŘEJOVÁ/MUSIL 2008, 25.

⁶¹ R. Gargiulo: *Inventario della collezione de Antichità, cioè Vasi Italo-Greci, Terre-cotte, Vetri, Bronzi e Marmi, non che una raccolta di Monumeti Egizzi ad altri oggette di belle arti di proprietà della famiglia di Koller*. SMB Antikensamml. Archiv Rep. 1 Abt. A Inv 41.

povolení. Omezována byla také návštěva královského muzea v Portici.⁶² Povolení k obojímu jistě nebylo udělováno každému zájemci. V archivech v Neapoli a Praze se nacházejí oficiální listiny, které povolují baronu Kollerovi vykonávat archeologické výzkumy v některých lokalitách na území Království obojí Sicílie (obr. 4).

V archivu památníku Národního písemnictví v Praze je uložena listina ze dne 14. listopadu 1825 (odeslaná ale až 14. května 1826), která Kollerovi povoluje provádět vykopávky v kampánské lokalitě Nola.⁶³ Toto povolení bylo vydáno M. Arditim, ředitelem královského Museo Real Borbonico.⁶⁴

V neapolském státním archivu jsou uloženy dokumenty z let 1823-24 označené jako „Povolení pro barona Kollera vykopat starožitnosti“.⁶⁵ Bohužel, tyto archiválie jsem neměla možnost vidět a ani Petřeková ve svých nedávných dvou pracích blíže nepopisuje jejich obsah.⁶⁶ Jeden dokument vydaný Ministero e Real Segreteria di Stato della Polizia Generale dne 23. listopadu 1823 nicméně garantuje Kollerovi povolení k vykopávkám v lokalitě Campo militare di Nola (obr. 4).⁶⁷ V tomto archivu jsou také uloženy Kollerovy žádosti o povolení vykopávek v „Provincia di Calabria Citeriore – distretto di Castrovillari“ a v „Provincia di Bacilicata – distretto di Lagonero“.⁶⁸ Není mi ale známo, zda se v archivu nacházejí i oficiální odpovědi neapolských úřadů na tyto žádosti a také, zda jim bylo vyhověno.

Každopádně se baron Koller stal prvním Čechem, který obdržel oficiální povolení provádět vykopávky v Itálii a v některé z hlavních klasických zemí (Řecko, Turecko, Itálie) vůbec.

⁶² Viz např. PETŘEKOVÁ 2017, 11-14, 24, 37-38, 54.

⁶³ Literární archiv památníku Národního písemnictví v Praze, fond František Koller (nezpracovaný fond): *Povolení ze dne 14. listopadu 1825*. Viz např. PETŘEKOVÁ 2017, 24-25, obr. 14.

⁶⁴ Povolení je napsáno na hlavičkovém papíře „Direzione del Museo Real Borbonico, del Museo Ercolanese, e Soprintendenza degli Scavi di Antichità“. Mimořádně termínem „soprintendenza“ jsou i dnes stále označovány italská pracoviště lokální (archeologické) památkové správy.

⁶⁵ Archivio di Stato di Napoli, Ministero degli affari interni, Inventario II – Antichità e Belle Arti, bb. 1966-2147, b. 2030, fasc. 312 *Permesso al Barone Koller di fare scavi di Antichità, 1824*.

⁶⁶ PETŘEKOVÁ 2017, 24, 59; PETŘEKOVÁ 2019, 9, 54, 74.

⁶⁷ Archivio di Stato di Napoli, Ministero degli affari interni, Inventario II – Antichità e Belle Arti, bb. 1966-2147, b. 1000, fasc. 3.1: *Eullenza, 23 Novembre 1823, C. num. 6378*. Za tuto informaci vděčím E. Petřekové – email ze dne 23. 4. 2020.

⁶⁸ Za tuto informaci vděčím E. Petřekové – email ze dne 23. 4. 2020.

Odborné zprávy a svědectví Kollerových a Polákových současníků a některých návštěvníků Neapolska ve dvacátých a třicátých letech 19. století

V publikacích římského Instituto di Corrispondenza Archeologica⁶⁹ se vyskytuje několik zmínek o baronu Kollerovi a jeho archeologických a sběratelských aktivitách. Nejdůležitější jsou zprávy E. Gerharda⁷⁰ v časopise „Bullettino dell' Instituto di Corrispondenza Archeologica“ z roku 1829 a v časopise „Annali dell' Instituto di Corrispondenza Archeologica“ z roku 1830, z nichž vyplývá, že baron Koller prováděl (či financoval) vykopávky v lokalitách Nola⁷¹ a St. Arcangelo.⁷²

Také K. A. Böttiger⁷³ nám zachoval cenné zprávy o Kollerově sbírce (se kterou měl možnost se osobně seznámit v Obríství) a jeho archeologické činnosti. V několika svých dopisech, z nichž některé byly uveřejněny v časopise „Monatsschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen“,⁷⁴ dokonce uvádí zajímavé detaily: Všechny vázy v Kollerově sbírce jsou pravé, je známo jejich naleziště a většina z nich byla vykopána téměř před očima majitele/sběratele.⁷⁵ Na jiném místě pak zmiňuje, že Koller měl možnost získat z vykopávek v Pompejích, Resině (moderní vesnice vystavěná na

⁶⁹ Instituto di Corrispondenza Archeologica byl první mezinárodní odbornou archeologickou organizací (či institucí), založenou v roce 1829 v Římě pod patronátem pruského korunního prince Bedřicha. Institut byl zřízen nejprve za účelem shromažďování a výměny (nových) informací o historii antické civilizace, jejího umění a souvisejících disciplín ve formě korespondence, výměnou zpráv a kreseb. Nové poznatky byly uveřejňovány v odborných publikacích, především v měsíčníku *Bullettino dell' Instituto di Corrispondenza Archeologica* (zejména nálezové zprávy a recenze) a v ročence *Annali dell' Instituto di Corrispondenza Archeologica* (pro spíše delší zprávy, rytiny a jejich popisy). První ročníky obou časopisů byla vydána ještě za rok 1829. V roce 1832 bylo hlavní Institutu přeneseno do Berlína. Protože Institut byl financován téměř výhradně pruským/německým královstvím, v roce 1874 byl přeměněn v říšskou instituci – Německý archeologický ústav, jednu z nejvýznamnějších světových archeologických institucí. Dnes se oficiálně nazývá Německý archeologický ústav, pobočka Řím (*Deutsches Archäologisches Institut, Abteilung Rom*). Viz BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 99-101.

⁷⁰ Eduard Gerhard (1795-1867) byl významný německý klasický filolog, který se zajímal o římskou topografii, archeologii a umění. Na konci dvacátých let se výrazně zasadil o zřízení Instituto di Corrispondenza Archeologica a stal se jeho výraznou osobností. Prováděl také vykopávky na etruské nekropoli Vulci. Viz např. BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 99-101; WREDE 1997.

⁷¹ GERHARD 1830, 217.

⁷² GERHARD 1829, 170.

⁷³ Karl August Böttiger (1760-1835) byl německý filolog, archeolog a spisovatel. Na konci dvacátých let 19. století zastával funkci ředitele saských královských sbírek v Drážďanech. Viz např. SKLENÁŘ 1989, 102; SCHMIDT-FUNKE 2006.

⁷⁴ Jde o dopisy z 13. července 1828 a 22. srpna 1828 – viz BÖTTIGER 1828. (Tyto dopisy cituje také PETŘEKOVÁ 2019, 8-9, udává ale špatný bibliografický údaj).

⁷⁵ BÖTTIGER 1828, 277.

nánosech lávy, nad pozůstatky starověkého Herkulanea) atd. spoustu skvělých artefaktů.⁷⁶

Vlastní archeologická aktivita barona Kollera a M. Z. Poláka

Pokud má být poznána a kriticky zhodnocena archeologická aktivita těchto dvou mužů, je třeba bohužel přiznat, že neexistuje dost jednoznačných, resp. jasně interpretovatelných pramenů.

Mezi zásadní důkazy pro zkoumání rozsahu a charakteru archeologické aktivity barona Kollera patří povolení k provádění archeologických výzkumů. Ačkoli inventář Kollerovy sbírky zmiňuje jen v případě váz 21 lokalit, oficiální povolení k provádění archeologických výzkumů od zodpovědných orgánů Království obojí Sicílie bylo (podle mých znalostí) baronovi vydáno pouze pro lokalitu **Nola**, resp. **Campo militare di Nola**. Je třeba ale připomenout, že tyto listiny jsou datovány až do let 1823-25, tedy do Kollerova (a Polákova) druhého pobytu v Království obojí Sicílie. Jistě doložená – a povolená – je tedy Kollerova archeologická aktivita až ve dvacátých letech 19. století, v době napsání a vydání Polákova cestopisu *Cesta do Itálie* a během posledních několika let baronova života. Kollerovy výzkumy v Nole jsou potvrzeny i Gerhardovou zmínkou (o váze zde nalezené generálem K.).

V literatuře se někdy usuzuje, že pod baronovou patronací byly také prováděny archeologické výzkumy v lokalitě **Ceglia del Campo** nedaleko Bari.⁷⁷ Petřeková však nedávno tento názor rozporovala a přesvědčivě prokázala, že artefakty z této lokality (šlo o velmi dobře zrestaurovaných 14 červenofigurových váz) se do Kollerovy sbírky dostaly pouze koupí.⁷⁸

Z roku 1829 pochází Gerhardova zpráva, že Koller před několika lety prováděl (minimálně ve smyslu financoval) vykopávky v lokalitě **St. Arcangelo**. Vzhledem k tomu, že tato lokalita je uvedena v inventáři sbírky váz, není nutné tuto zprávu zpochybňovat.

Koller a Polák (především na základě příslušných pasáží *Cesty do Itálie*) jsou nejčastěji spojováni s archeologickými výzkumy v Pompejích a případně Herkulaneu, jejich aktivita v těchto lokalitách ale není vůbec jistá a ani její případný rozsah a charakter není

⁷⁶ BÖTTIGER 1828, 278. Bohužel už dnes nelze usoudit, co autor myslel formulací „atd.“, případně o které konkrétní lokality šlo.

⁷⁷ Viz např. MARIN/CASSANO/FORNARO/CHELOTTI 1982, 48.

⁷⁸ PETŘEKOVÁ 2017, 31-33; PETŘEKOVÁ 2019, 17.

jasný. Důvody jsou nejasné, resp. nejednoznačně interpretovatelné formulace v textu jediných dvou pramenů – tj. Polákovy Cesty do Itálie a jednoho Böttigerova dopisu.

Nejzásadnější argumenty pro podporu hypotézy o provádění vlastních archeologických vykopávek Kollerem (a Polákem) v **Pompejích** jsou samozřejmě hledány v textu příslušné kapitoly v Cestě do Itálie. Polák strávil v Pompejích mezi lety 1815 a 1818 celkem 12 dní⁷⁹ a blíže – a mnohdy velmi detailně, včetně nalezených artefaktů – popisuje aktuálně probíhající výzkumy na celkem pěti místech textu.⁸⁰ Krátký úryvek o odkrytí Jupiterova a Venušina chrámu a o tam nalezených sochách obsahuje formulaci, že sochy jsou uloženy a snad i restaurovány v muzeu.⁸¹ Na jiném místě čteme o popisu odkrývání chrámu bohyně „Lady“ (Létó), v němž byly objeveny dvě fragmentární sochy – opět s dovětkem o jejich uložení v muzeu.⁸² Pokud se ale popisované nálezy dostaly do (královského) muzea, s určitostí se nemohlo jednat o Kollerovy výzkumy. Také obecně znějící úryvek o radostném sledování vykopávek, prováděných na blíže nespécifikovaných místech a kontrolovaných „dohlížiteli“ potvrzuje, že při některých návštěvách Pompejí Polák pouze ze zájmu sledoval cizí výzkumy.⁸³

Na dvou místech kapitoly jsou důkladně popisovány vykopávky včetně dlouhého seznamu nalezených artefaktů. Nejdůkladnější popis se týká odkrývání zbytků domu nacházejícího se v uličce za tzv. Sallustiovým domem (VI-2-4),⁸⁴ tedy někde na severozápadní straně města v Regio VI a Insule 2.⁸⁵ Kromě artefaktů – keramiky, skla, stříbrných, bronzových a olověných předmětů (zejména nádob), spon a šperků, kusů plastiky, mincí a lamp, jejichž výčet a popis zaplňuje většinu diskutované pasáže – je zmiňován i objev čtyř koster („kostěnců“), dvou mužských, jedné ženské a jedné malé

⁷⁹ POLÁK 1979, 291.

⁸⁰ POLÁK 1979, 283-285, 285, 287, 290 a 290-291.

⁸¹ POLÁK 1979, 285: „... v muzeum velmi se tyto sochy šetřejí.“

⁸² POLÁK 1979, 287: „Mnoho hodin při vykopávání tohoto chrámu po dva dni jsem sedával a na své oči spatřil, jaké krásné malby kolem chrámu vyšly a jak čerstvé, veselé, trvanlivé barvy se okázaly. Výborná socha Ladina a Hermafroditova, ale bohužel zpěrážené, zde nalezeny byly; z čehož se soudilo, že chrám ten Ladě zasvěcen byl. Oba ty nálezy v muzeum dohromady složené a dle možnosti spravené uviděti můžeme.“

⁸³ POLÁK 1979, 290. Tento úryvek je také zajímavý popisem snah kopáčů o ukrývání některých vykopaných artefaktů (včetně snah o odvádění pozornosti dohlížitelů) za účelem jejich ilegálního zpeněžení.

⁸⁴ Obecně o tzv. Sallustiově domu viz NAPPO 1999, 146-147.

⁸⁵ Základem archeologické topografie Pompejí je systém členění města na devět obvodů (Regiones; označované římskou číslicí), zavedený ředitelem vykopávek G. Fiorellim (ve funkci 1863-1875). Obvody se dále dělí na bloky (Insuly) a jednotlivé domy. Každá stavba je tedy dohledatelná podle číselného označení sestávajícího ze tří čísel (římského a dvou arabských) oddělených pomlčkami. Archeologická mapa Pompejí viz např.: <http://pompeiiisites.org/en/pompeii-map/vyhledano> 4. 4. 2020 a <https://www.pompei.it/scavi/>, vyhledáno 4. 4. 2020

dětské.⁸⁶ Kratší popis a výčet artefaktů se týká vykopávek jednoho z domů v ulici nedaleko „chrámu Jupiterova a Venušina“. Patrně jde o hlavní chrám tohoto boha, stojící na Občanském fóru v Regio VII,⁸⁷ odkrytý v letech 1810, 1816 a 1820.⁸⁸ V blíže nelokalizovaném a nepopsaném domě byly nalezeny mince, kovové nádoby, sklo, lampy, kuchyňské náčiní, lékařské nástroje a různé nástroje a nářadí (formy na těsto, lžice a štětce).⁸⁹ Na svou dobu a literární kontext (nešlo o odbornou zprávu, ale cestopis) jde o velice důkladné popisy okolností vykopávek i samotných artefaktů. Těžko se lze domnívat, že Polák v těchto dvou případech jen ze zájmu sledoval cizí výzkumy, které navíc vždy byly hlídány dozorcí (jak sám na některých místech kapitoly upozorňuje). Vedoucí takových vykopávek a hlídači by jistě nikomu, jistě ani pobočníkovi vysokého vojenského velitele a diplomata, nedovolili si nalezené artefakty důkladně prohlédnout, natož zaznamenat a popsat. Je tedy vysoce pravděpodobné, že vykopávky za tzv. Sallustiovým domem a nedaleko Jupiterova chrámu byly financovány baronem Kollerem a prováděny na jeho příkaz. Jako podpůrný argument pro aktivní Kollerovu archeologickou činnost v Pompejích je možné vzít v potaz i Böttigerovu zmínku v dopise, že Koller měl možnost získat z vykopávek v této lokalitě spoustu kvalitních artefaktů.⁹⁰

Naopak stejná Böttigerova zmínka⁹¹ že jedinou zprávou, která by mohla nasvědčovat o Kollerových vykopávkách v **Herkulaneu** (v katastru vesnice Resina). Problematická je ale formulace „měl možnost získat“. Böttiger explicitně neuvádí, že Koller skutečně prováděl nějaké vykopávky. Formulace tak může znamenat, že ony artefakty zakoupil nebo získal darem. Vzhledem k tomu, že aktivní provádění vykopávek v Herkulaneu/Resině není potvrzeno žádným jiným dokumentem ani zmínkou, jeví se provádění vlastních Kollerových vykopávek v této lokalitě jako velmi pochybné.

Na konci této kapitoly vyvstávají otázky, jaká byla Kollerova a Polákova skutečná role při vykopávkách a jejich organizace a provedení. Böttigerova zmínka v dopise, že většina váz z Kollerovy sbírky byla vykopána téměř před očima sběratele, tedy samotného barona, je zajímavá, ale z povahy věci poněkud pochybná. Nelze samozřejmě očekávat,

⁸⁶ POLÁK 1979, 283-285.

⁸⁷ Viz např. NAPPO 1999, 103-104 a <http://pompeisites.org/en/archaeological-site/temple-of-jupiter/>, vyhledáno 4. 4. 2020

⁸⁸ V Pompejích se v tzv. Divadelní čtvrti (Regio VIII) se nachází ještě tzv. chrám Jupitera Melichia, odkrytý v letech 1766-1798. Svatyně ale byla s největší pravděpodobností zasvěcena bohu lékařství Asklepiovi. Viz např. NAPPO 1999, 88 a <http://pompeisites.org/en/archaeological-site/temple-of-aesculapius-or-jupiter-melichios/>, vyhledáno 4. 4. 2020

⁸⁹ POLÁK 1979, 290-291.

⁹⁰ BÖTTIGER 1828, 278.

⁹¹ Tamtéž.

že nejvyšší představitel vojenské správy (a později i okupační moci) by měl dostatek času strávit mnoho dní (či spíše týdnů) řízením a sledováním archeologických výzkumů po celé střední a jižní Itálii. Logicky tedy musel působit spíše jako manažer vykopávek a držitel povolení (což ale nevyklučuje příležitostnou návštěvu přímo v terénu při archeologických výzkumech). Funkcí vlastního terénního vedoucího (v dnešní archeologické terminologii „field director“), případně formálního dohlázele (pokud se tato osoba neorientovala v archeologii), tedy musel být pověřen někdo jiný a zároveň důvěryhodný z baronova okolí. Samozřejmě se nabízí inteligentní a spolehlivý M. Z. Polák. O jeho angažovanosti při vykopávkách sice bohužel neexistují jednoznačné důkazy, ale jeví se to jako logický a nanejvýš pravděpodobný krok.⁹² A to s ohledem na Polákovu vzdělanost, praktičnost a několik pasáží v jeho díle *Cesta do Itálie*, z nichž lze rozhodně usoudit, že by tehdejším nárokům na řízení archeologických vykopávek vyhovoval a dohled přímo v terénu dobře zvládl.⁹³

Na druhou stranu, jako Kollerův pobočník musel být Polák také dosti zaměstnaný pracovními (vojensko-administrativními) záležitostmi a na dozor nad vykopávkami a vůbec shánění antických artefaktů pro Kollerovu sbírku mu tedy muselo zbývat málo času. Koneckonců sám také napsal, že v Pompejích strávil mezi lety 1815 a 1818 jen 12 dnů (!). Samozřejmě, při tehdejšímu způsobu vedení vykopávek a vůbec jejich důvodu, tedy nalézt zajímavé antické předměty do sbírky, mohla i tato doba být dostatečnou pro získání několika desítek až stovek artefaktů. Ale pokud by se měl Polák osobně angažovat při výzkumech na řadě lokalit po celé střední a jižní Itálii, opět (jako v případě Kollera) by šlo dohromady o mnoho týdnů. Osobně se mi zdá jako nejpravděpodobnější kompromisní varianta, že Polák řídil některé vykopávky osobně (asi především ty v blízkém okolí Neapole) a u zbylých fungoval spíše jako zpravodaj či občasný dohlázele, který úzce spolupracuje s terénním ředitelem či předákem dělníků. Ve druhém případě by pozicí terénního ředitele musela být pověřena jiná spolehlivá osoba, snad na doporučení výše postavených osob, se kterými se baron Koller v Neapoli stýkal.

Na závěr kapitoly o archeologické aktivitě barona Kollera a M. Z. Poláka je tedy možné tvrdit, že Koller byl prvním Čechem, který obdržel pro svou osobu oficiální povolení uskutečnit archeologické vykopávky. Ty pak byly skutečně prováděny v lokalitě

⁹² PETŘEKOVÁ 2019, 35, se také domnívá, že Polák byl pověřen řízením či dohledem nad Kollerovými vykopávkami.

⁹³ Jde především o jeho dobré pozorovací schopnosti, smysl pro detail, pečlivé vedení záznamů a dobrou znalost latiny a pravděpodobně i řečtiny. Viz např. POLÁK 1979, 283-291.

Nola/Campo militare di Nola a s největší pravděpodobností také v Pompejích (kde jako vedoucí patrně působil Polák) a St. Arcangelo. Naopak se jeví jako vysoce nepravděpodobné, že by Koller také prováděl vlastní vykopávky v Herkulaneu.

Václav Sejk (1851-1933)

Pražský rodák Václav Sejk,⁹⁴ původní profesí zedník či stavitel, si svojí činností po celém východním Středomoří a Černomoří vydobyl výrazné, i když dosud nedocenené místo v dějinách české klasické archeologie (obr. 10). Paradoxně to byl právě on, muž praxe (a ne žádná osoba s klasickým či přímo archeologickým univerzitním vzděláním), kdo se jako první Čech a jako důležitý člen archeologického týmu – jako archeologický architekt či kreslič, a ne pouze jako výkopový dělník – na přelomu 19. a 20. století účastnil archeologických výzkumů v Řecku a Turecku. Dokonce i prováděl vlastní malé vykopávky v Turecku. Ačkoli sám Sejk napsal jednu odbornou knihu a několik populárních i odborných článků, o jeho životě a archeologická činnosti dosud nebyla vydána žádná odborná studie.⁹⁵ Jeho život a archeologickou činnost v Řecku a Turecku tak lze rekonstruovat spíše nepřímou jen na základě nevelkého množství pramenů úředního, novinářského a odborného charakteru.

Václav Sejk se narodil v Praze 3. září 1851 (obr. 11-12). Jeho rodiče byli stavitel Václav Sejk a Barbora, rozená Podušková. Václav byl pravděpodobně pokřtěn v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě.⁹⁶ Po službě v c.-k. armádě⁹⁷ se roku 1873 stává „oprávněným zedníkem“, což je s největší pravděpodobností jeho jediné „vyšší“ či specializované vzdělání (ve smyslu nad základní školou). Ačkoli se mi nepodařilo dohledat žádné záznamy o vysokoškolských studiích (přinejmenším v Praze na dnešním ČVUT) a jeho jméno se neobjevuje ani v žádném oficiálním seznamu inženýrů či architektů té doby, Sejk se v pozdější době často označoval jako „stavitel“ nebo přímo „inženýr“.⁹⁸

Jako stavitel zejména budov potravinářského průmyslu (pivovarů a cukrovarů) se poté dostal do oblasti Haliče a Bulharska, několik desetiletí také podílel na budování železnic a související infrastruktury (zvláště nádražních budov) na Balkáně i na Blízkém Východě, na území tehdejší Osmanské říše. Bohužel Sejkovy osudy v sedmdesátých a na počátku osmdesátých let 19. století nejsou známy. S největší pravděpodobností však po rusko-

⁹⁴ Ačkoli v nejranějším dokumentu o jeho životě – Zapisovacím archu z roku 1873 – je uveden s českým pravopisem jako „Sejk“, v pozdějších letech při zahraničním působení, ale i po trvalém návratu do Čech v roce 1923 se podepisoval jako Seyk. V této práci se ale držím oficiálního českého pravopisu „Sejk“.

⁹⁵ Jediným odborným pojednáním o něm tak zůstává nepublikovaný rukopis přednášky – VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017.

⁹⁶ Viz krátká poznámka „sv. Vojtěch“ v Zapisovacím archu z roku 1873.

⁹⁷ Propuštěn byl jako „privátní inženýr a res. poručík“ – viz Zapisovací arch z roku 1873.

⁹⁸ Sejk tedy pravděpodobně absolvoval v dnešní terminologii nějaké odborné učiliště, střední průmyslovou nebo vyšší odbornou školu se zaměřením na stavebnictví. I tento druh neuniverzitního vzdělání může být autorem článku v Národní politice ze dne 15. 10. 1929 označen jako „technická studia“.

turecké válce (1877-78), odešel do nově vzniklého autonomního Bulharska (pod pravomocí osmanského sultána), kde pracoval na stavbě železnice ze Sofie do Istanbulu a na několika úsecích trati slavného Orient Expresu.⁹⁹ Pravděpodobně mezi roky 1884 a 1895 Sejk poprvé pobýval v Istanbulu.¹⁰⁰ Novinové články se shodují, že se osobně poznal se sultánem Abdülhamidem II.,¹⁰¹ který jeho stavitelské schopnosti velice oceňoval.¹⁰² Sejk zde pracoval na několika architektonických, restaurátorských i logistických projektech. Účastnil se například restaurování paláce Topkapı (původního sídla osmanských sultánů), především jeho trůnního sálu, sultánské knihovny, pokladnice (Fatih Köşk), tzv. Bagdádského kiosku Kiosk a sultánských muzeí. V roce 1887 byl údajně při přepravě tzv. Alexandrova sarkofágu, jedné z nejvýznamnějších památek řecké plastiky přelomu pozdně klasického a počátku helénistického období,¹⁰³ z místa jeho objevu v Sidónu (dnešní Sayda v Libanonu) do Istanbulu.¹⁰⁴

Někdy v té době se Sejk také oženil s Leokadií, rozenou Kindrovou, a někde ve východní části Rakousko-Uherska (Halič) a v Bulharsku založili rodinu.¹⁰⁵ Pravděpodobně Sejk v době, kdy pracoval pro osmanského sultána, zanechal svoji manželku a děti v Haliči. Později, v roce 1895 se s rodinou přestěhoval do Bulharska, kde strávil čtyři roky.¹⁰⁶ V té době zde působilo mnoho Čechů (v dělnických, technických i intelektuálních profesích). Kromě působení na stavbách se zde Sejk pravděpodobně poprvé dostává k archeologické činnosti – jako architekt či kreslič plánů výkopové sondy či lokality. Pracoval na několika s českými archeology – např. s Václavem Dobruským¹⁰⁷

⁹⁹ Nekrolog v Národní politice ze dne 8. 3. 1933, s. 5; VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017, 3-4.

¹⁰⁰ VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017, 4-5.

¹⁰¹ Abdülhamid II. (1842-1918) byl v letech 1876-1909 34. osmanským sultánem. Nejprve zaváděl demokratické reformy, ale po porážce v rusko-turecké válce je všechny zrušil. V roce 1909 byl sesazen.

¹⁰² Národní politika 15. 10. 1929, s. 7; Národní listy 13. 1. 1930, s. 3; Národní politika 8. 3. 1933, s. 5 (nekrolog). Tvzení, že byl sultánovým dvorním architektem (Ottův slovník naučný nové doby – dodatky, 1939, s. 1137) je ale patrně přehnané. Oficiálními dvorními hlavními sultánovými architekty byli Armén Sarkis Balian a Itálie Raimondo d'Aronco.

¹⁰³ Tzv. Alexandrův sarkofág zobrazuje na svých čelních obvodových stranách scény z bitvy u Issu (333 př. Kr.) mezi vojskem Alexandra velkého a perského krále Dareia III. Je datován přibližně do let 330-20 př. Kr. a uložen v Archeologickém muzeu v Istanbulu. Viz např. PEDLEY 1998, 305-306, obr. 9.39-9.40.

¹⁰⁴ Ačkoli nekrolog (Národní politika, 8. 3. 1933) a Ottův slovník naučný nové doby – dodatky, 1939, s. 1137, tvrdí, že Sejkovi byl tento úkol přímo svěřen, výkopce sarkofágu, významný turecký archeolog Osman Hamdi-Bey (1842-1910), se o Sejkovi a jeho roli nikde nezmiňuje.

¹⁰⁵ Podle Zapisovacího archu z roku 1873 se jejich děti narodily v Kolomyji na dnešní Ukrajině (druhá dcera Klementina, *1887; čtvrtá dcera Ludmila, *1890), ve Lvově (dnešní Ukrajina; třetí dcera Angela, *1888) a v Sofii (pátá dcera Arnoštka, *1898, a jediný syn Alexandr, *1899). Bohužel datum ani místo narození první dcery Eleonory není v žádném dochovaném dokumentu uvedeno.

¹⁰⁶ Článek v Národní politice z 15. 10. 1929, s. 7, uvádí, že v roce 1895 byl Sejk také pozván princem Jiřím [Jiří I. Řecký, řecký král v letech 1863-1913] postavit palác v Kaneji [dnešní Chani] na Krétě, ale ke stavbě pod jeho vedením nakonec nedošlo.

¹⁰⁷ Václav Dobruský (1858-1916) byl český archeolog, epigrafik a numismatik, známý zejména díky působení v Bulharsku. Zde učil na gymnáziích a prováděl vykopávky. V roce 1893 založil a stal se prvním

a Karlem¹⁰⁸ a Hermenegildem Škorpilovými¹⁰⁹ – na vykopávkách v lokalitách Philipopolis (dnešní Plovdiv), Stara Zagora a Provadia.¹¹⁰ V souladu s panslavistickým hnutím se ale uvedené vykopávky zaměřily především na období raného středověku, období vzniku prvního bulharského středověkého státu.

V roce 1899 se Sejk dostává na území dnešního Řecka a následujících skoro devět let (pravděpodobně do roku 1907) je vrcholem jeho klasicko-archeologické činnosti – opět především jako kreslič či archeologický architekt (obr. 20-23) – na území dnešního Řecka a Turecka,¹¹¹ kde načerpal spoustu archeologických zkušeností a dovedností (bude více rozvedeno v samostatné kapitole níže).

Pravděpodobně v roce 1907 se vrátil do služeb osmanského sultána a znovu pracoval na stavbě železnice, tentokrát tzv. bagdádské dráhy, která měla spojit Istanbul a střední Turecko s iráckým Bagdádem. Sejk byl mimo jiné hlavním architektem či stavbyvedoucím při rozsáhlé přestavbě známého nádraží Haydarpaşa na asijském pobřeží Bosporu (kde bagdádská dráha začínala/končila). Později také působil na stavbě dalších úseků nebo přípojek dráhy ve středním a jižním Turecku (v oblasti Kayseri a Adana) a patrně také na některých železničních stavbách na území dnešní Sýrie, Libanonu a Izraele.¹¹² Při, resp. kromě této stavební činnosti Sejk jistě občas narazil na archeologické artefakty či se i přímo dostal k vlastním archeologickým vykopávkám.¹¹³

V letech 1921-23 Sejk pobýval na Kypru, kde se svou dcerou provozovali hotel. V roce 1923 se natrvalo přesunuje do Prahy, kde se i nadále věnoval archeologické problematice (především otázce správné lokalizace „homérské“ Tróje a v roce 1926 vydal vlastním nákladem knihu „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ (obr. 17), kde na základě

ředitelem bulharského Národního archeologického muzea v Sofii. Je proto považován za zakladatele bulharské archeologie. Viz např. BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 138; SKLENÁŘ 1999, 262-269.

¹⁰⁸ Karel Škorpil (1859-1944) byl český archeolog působící v Bulharsku. S bratrem Hermenegildem objevili zejména první hlavní město středověkého bulharského státu Aboba-Pliska a založili archeologické muzeum ve Varně. Viz např. BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 137-138; SKLENÁŘ 1999, 271-278; ZAJÍČKOVÁ 2014, 25-26.

¹⁰⁹ Hermenegild Škorpil (1858-1923) byl český přírodovědec a archeolog. Spolu s bratrem Karlem objevili zejména první hlavní město středověkého bulharského státu Aboba-Pliska a založili archeologické muzeum ve Varně. Viz např. BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 137; SKLENÁŘ 1999, 271-278; ZAJÍČKOVÁ 2014, 24-25.

¹¹⁰ VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017, 5-6.

¹¹¹ Klíčová byla jeho činnost v Tróji a jejím okolí, díky níž vešel v archeologické obci i mezi širší veřejností v určitou známost. O problematice Tróje a její lokalizace napsal jeden populární článek a jednu odbornou knihu. Viz níže v samostatných kapitole o jeho archeologické činnosti.

¹¹² Viz novinové zprávy v Národní politice z 15. 10. 1929, s. 7, a 8. 3. 1933, s. 5 (nekrolog); Ottův slovník naučný nové doby – dodatky, 1939, s. 1137.

¹¹³ Viz novinové zprávy v Národní politice z 15. 10. 1929, s. 7, a 8. 3. 1933, s. 5 (nekrolog); Ottův slovník naučný nové doby – dodatky, 1939, s. 1137; a Sejkovy vlastní články v časopise Zlatá Praha – SEJK 1923; SEJK 1924 a SEJK 1926b.

interpretace homérského eposu *Ílias* zpochybnil Schliemannovu¹¹⁴ a Dörpfeldovu¹¹⁵ identifikaci pahorku Hisarlik jako bájnou a slavnou Tróju. V odborných kruzích tato publikace vzbudila ostrou polemiku a sklídila většinou zdrcující kritiku. Ve stejném roce ještě uvedl v jednom článku, že se chystá „v zájmu pravdy a obohacení vědy“ v dubnu t.r. na cestu do Tróje.¹¹⁶ Po vydání knihy se Sejk už v oblasti archeologie neangažoval, ale stále zůstal veřejně činný – působil např. v osvětové organizaci Matice česká.¹¹⁷ Václav Sejk zemřel v Praze 5. března 1933 a byl pohřben na Olšanských hřbitovech.¹¹⁸ Nekrology vyzdvihovaly Sejkovo působení v zahraničí i archeologickou činnost a shodují se, že „jeho životní veliká práce zasluhuje trvalého uznání, jeho jméno čestné památky“.¹¹⁹

¹¹⁴ Heinrich Schliemann (1822-1890) byl německý obchodník a archeolog, známý především objevením Tróje (pahorek Hisarlik nedaleko Dardanelské úžiny v dnešním severozápadním Turecku) a vykopávkami v řeckých Mykénách, Tíryntu a Orchomenu. Viz např. TRAILL 1995.

¹¹⁵ Wilhelm Dörpfeld (1853-1940) byl významný německý architekt a archeolog. Působil nejprve v Olympii, ale nejznámější je jeho společné působení s H. Schliemannem v Tróji a Tíryntu. V letech 1900-13 také pracoval na vykopávkách antického města Pergamon v Male Asii. Viz např. TRAILL 1996.

¹¹⁶ SEJK 1926b, 315.

¹¹⁷ Matice česká je osvětová organizace a nakladatelství, založená v roce 1831 při Společnosti Národního muzea na popud Františka Palackého a některých dalších vlastenců. V rámci Společnosti Národního muzea působí dodnes. Sejkovo úmrtí zmiňuje např. zpráva „Valná hromada Ústřední matice školské“, uveřejněná v Národní politice 9. 4. 1934, s. 1.

¹¹⁸ Nápis na jeho hrobě: Ing. Václav Sejk, archeolog, +1933. Jeho hrob se nachází ve staré části Olšanských hřbitovů nedaleko stanice metra Flora – hřbitovní oblast 005, pole 15, hrob 32.

¹¹⁹ Např. nekrolog v Národní politice ze dne 8. 3. 1933 uvádí, že „vedle prací stavitelských zabýval se V. Sejk vždy archeologií. Objevil bezpočet drahocenných předmětů – jež tvoří celé poklady archeologické v Orientálním muzeu v Cařihradě – na Balkáně, v Cařihradě, v Malé Asii, Palestině a Syrii.“

Archeologická aktivita Václava Sejka v Řecku a Turecku

O vlastních archeologických výzkumech Václava Sejka se dochovalo několik kategorií pramenů, často ale nepřímých. Jde o novinové zprávy, zejména referující o vydání jeho knihy z roku 1926, encyklopedické heslo, Sejkovy vlastní publikace, Sejkovy plány archeologických sond či celých lokalit, dopisy a archivní materiály a zmínky o něm v odborných archeologických publikacích (včetně recenzí) jiných autorů. Bohužel, na některé detaily – včetně např. přesných dat či charakteru působení v některých lokalitách – lze usuzovat pouze nepřímo a nejsou tedy zcela jisté.

Mezi nejdůležitější prameny, na jejichž základě je možné rekonstruovat Sejkovy archeologické výzkumy v Řecku a Turecku patří:

- Novinové články v dobovém tisku (obr. 13-15)
- Dopisy archeologů zmiňujících Sejkovu práci
- Sejkovy plány, řezy a ostatní kresby z vykopávek v Řecku a Turecku (obr. 20-23)
- Sejkova kniha „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ (obr. 17)
- Odkazy a recenze knihy „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ a následné Sejkovy odpovědi na ně v odborném tisku
- Sejkovy populárně-naučné články v časopise Zlatá Praha z let 1923, 1924 a 1926 (obr. 18-19)
- Stručné encyklopedické heslo v Ottově slovníku naučném nové doby z roku 1939 (obr. 16)

Novinové články v dobovém tisku

Václav Sejk, jeho život a jeho archeologická činnost byla zmíněna v několika zprávách a nekrolozích v prvorepublikových novinách. Tyto zprávy obsahují klíčové informace pro rekonstrukci hlavních bodů Sejkovy pracovní i archeologické kariéry a z velké části na nich stojí jeho životopis uvedený výše. Jde zejména o dva články (obr. 13-14) referující o vydání Sejkovy knihy o „správné poloze“ Tróje z roku 1926 a jeho související hypotéze, že archeologická lokalita, vykopaná H. Schliemannem na pahorku Hisarlik není bájnou „homérskou“ Trójou, která se ve skutečnosti nacházela nedaleko, v lokalitě

Kara Your (kde dokonce sám prováděl menší vykopávky).¹²⁰ Články také uvádí, že Sejk pracoval ve službách zahraničních archeologických škol/institutů se sídlem v Athénách – pro Francouzskou školu, Britskou školu („půl čtvrtá roku“) a Německý archeologický ústav („plné čtyři a tři čtvrti roků“).¹²¹ Jeden článek také přímo uvádí, že Sejk pracoval v Tróji pod vedením W. Dörpfelda, a také, že prováděl nějaké vlastní archeologické výzkumy ve středním Turecku, když byl za první světové války internován (s právem volného pohybu) v Kayseri.¹²²

Důležitým zdrojem informací jsou i dva nekrology z března 1933 (obr. 15).¹²³

Dopisy a zprávy archeologů zmiňujících Sejkovu práci

Dva dopisy archeoložky Harriet Boyd-Hawes¹²⁴ z května (adresát Sara York Stevenson) a prosince (adresát Jane McHugh) 1905 referující o svých vykopávkách v Gournii (Kréta) včetně Sejkových plánů a řezů. Dopisy jsou uloženy v archivu vykopávek lokality Gournia v University of Pennsylvania.¹²⁵

V některých výkopových zprávách je uveden Sejk jako archeologický architekt či kreslič – tedy člen výkopového týmu – a je tak potvrzena jeho činnost v konkrétních lokalitách, o níž nejsou dochovány žádné jiné zprávy ani výkresy. Příkladem je jeho práce na plánech lokalit Zarax a Epidauros Limera v Lakónii (na jihu Peloponnéského poloostrova).¹²⁶

¹²⁰ Český badatel o pravé poloze Troje-Ilionu. *Národní politika* 15. 10. 1929, s. 7. Homér má pravdu, ne Schliemann! Český badatel architekt V. Sejk o pravé poloze Troje. *Národní listy* 13. 1. 1930, s. 3.

¹²¹ *Národní politika* 15. 10. 1929, s. 7.

¹²² *Národní listy* 13. 1. 1930, s. 3.

¹²³ Na Olšanech dnes bude pohřben Ing. V. Seyk. *Národní politika* 8. 3. 1933. Ing. Václav Seyk. Neznámé periodikum z března 1933. Výstřížek z tohoto periodika bez uvedení jakýchkoli podrobností byl nahrán na server neogaf.com panem Richardem Pearcem, žijícím ve Spojeném království, vnukem Sejkovy dcery Klementiny. Viz <https://www.neogaf.com/threads/czech-gaf-can-anyone-help-with-a-translation.448324/> (vyhledáno 2. 3. 2020). Za tuto informaci vděčím G. Vavouranakisovi z athénské univerzity.

¹²⁴ Harriet Boyd Hawes (1871-1945) byla americká zdravotní sestra a jedna z prvních žen-archeoložek působících ve Středomoří. Je známa především odkrytím části mínojského palácového sídliště Gournia na východní Krétě (BOYD HAWES/WILLIAMS/SEAGER/HALL 1908). Viz např. ALLSEBROOK 2002.

¹²⁵ http://dla.library.upenn.edu/dla/ead/ead.html?id=EAD_upenn_museum_1060&#ref9, vyhledáno 15. 4. 2020.

¹²⁶ *The annual of the British school at Athens* 11, 1904-05, s. 312, 314.

Sejkovy plány, řezy a ostatní kresby z vykopávek v Řecku a Turecku a související inventární prameny

Nejjistějšími dokumenty o Sejkově archeologické činnosti jsou jeho plány, půdorysy, řezy či jiné kresby archeologického či epigrafického charakteru (přepisy či překresby nápisů) z lokalit, v nichž pracoval. Řada z nich byla publikována v odborných archeologických publikacích (výkopových zprávách). Některé z nich byly podepsány nebo alespoň signovány monogramem. V mnoha případech ale žádnou signaturu nemají, takže je nutné Sejkovu práci potvrdit z jiných archivních pramenů. Např. inventář kreseb a plánů Německého archeologického ústavu v Athénách¹²⁷ obsahuje seznam Sejkových archeologických děl z několika lokalit v dnešním Řecku i Turecku a v některých případech i bibliografický údaj jejich publikování.¹²⁸ Sejkovo jméno je zmíněno u výkresů z řeckých lokalit Athény (Akropolis) a Asklepieion na ostrově Paros (obr. 20) a tureckých lokalit Pergamon, Libyssa a Trója. V případě uvedení bibliografického údaje jde vždy o články v časopise „Athenische Mitteilungen“ z roku 1902.¹²⁹ Sejk tedy musel v těchto lokalitách pracovat ve službách Německého archeologického ústavu nejpozději v letech 1901-02.

Další důležité Sejkovy výkresy pocházejí např. z lokalit Goulas/Lato,¹³⁰ Gournia¹³¹ (obr. 21) a Palaikastro¹³² na Krétě (obr. 22-23) a Sparta¹³³ na Peloponnésém poloostrově. Mimochodem, Sejkův celkový plán lokality Palaikastro se stále užívá i dnes (!) a jeho plán lokality Gournia až do roku 2015, kdy americký tým publikoval nový plán.¹³⁴

¹²⁷ Inventar der Zeichnungen. Inventar der im Besitz der Athenischen Zweiganstalt des Kaiserlich Deutschen archäologischen Instituts befindlichen Zeichnungen nach Antiken. Uloženo v archivu Německého archeologického ústavu, pobočka Athény.

¹²⁸ Athénská pobočka Německého archeologického ústavu zajišťovala a garantovala archeologické výzkumy i na území dnešního Turecka až do roku 1929, kdy byla v Istanbulu zřízena samostatná pobočka Ústavu.

¹²⁹ Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung, ročník 27 z roku 1902.

¹³⁰ Bulletin de correspondance hellénique 25, 1901, tab. XX-XXI. Jeho autorství je potvrzeno uvedením jeho jména na straně 286.

¹³¹ BOYD HAWES/WILLIAMS/SEAGER/HALL 1908, 26, Plan.

¹³² The annual of the British school at Athens 11, 1904-05, tab. IX-XIII. Jeho autorství je potvrzeno uvedením jeho jména na straně 258.

¹³³ The annual of the British school at Athens 12, 1905-06, tab. VII. Jeho autorství je potvrzeno uvedením jeho jména na stranách 277-279.

¹³⁴ WATROUS/BUPELL/MCENROE/YOUNGER/TURNER/KUNKEL/GLOWACKI/GALLIMORE/SMITH/PANTOU/CHAPIN/MARGARITIS 2015, 398, 400-401, obr. 1.

Sejkova kniha „Das wahre und richtige Troja-Illion“.¹³⁵

Knihy obsahuje 55 stran a tři složené plány (obr. 17). Sejk v ní prezentuje svoji hypotézu, že „pravá homérská“ Trója se nenachází v lokalitě objevené H. Schliemannem (na pahorku Hisarlik; tedy v místě dnes naprostou většinou archeologů jako Trója uznávaném), ale na nedalekém kopci Kara Your. Schliemannovy a Dörpfeldovy vykopávky (kterých se mimochodem sám Sejk zúčastnil) podle něj odkryly na Hisarliku jen nekropoli (mohyly) a opevněný lodní tábor řeckého vojska obléhajícího Tróju ve slavné desetileté válce.

Krátká kapitola na konci knihy je nejdůležitějším pramenem pro Sejkovy vlastní krátké vykopávky v dnešním Turecku, v lokalitě Kara Your (kopec o nadmořské výšce 68 m), asi 6 km východně od Tróje (na pahorku Hisarlik).¹³⁶ Sejk zde odkryl základy několika staveb, které interpretuje ve shodě s homérským eposem Ílias jako stavby (chrámy a oltáře) „homérské“ Tróje. Na temeni kopce tedy odkryl „Diův oltář“, východně pak „Athénin chrám“ a „Apollónův chrám“ a na jižní straně pak „Skamandrův chrám“. Na západním svahu pak popisuje základy několika „pelagických“ zdí palácové stavby. Na severním svahu pak zmiňuje 15 vyrabovaných hrobů. Nejsou zde však uvedeny žádné relevantní archeologické důkazy pro tyto interpretace (jen odkazy na verše Íliady), popisy dochované architektury jsou velice stručné a blíže charakterizovány nejsou ani movité nálezy (především střepy mykénské keramiky, terakotové figurky a gema z karneolu). Ani pro datování staveb nejsou prezentovány podstatné, např. stratigrafické důkazy (např. jeden z chrámů je pouze označen jako „předhomérský“). Pouze v jednom případě je u architektury zmíněn alespoň jeden rozměr, jinak je čtenář odkázán na připojené plány (Tafel III) v měřítku 1:1000 a 1:100. Sejk nikde neuvádí, kdy své výzkumy v Kara Your prováděl, ani jestli měl na ně vůbec nějaké povolení. Pravděpodobně se tak ale stalo v prvních letech 20. století, kdy v Tróji pracoval s W. Dörpfeldem.

Bohužel mi není znám současný název lokality Kara Your ani, zda v ní byly uskutečněny nějaké jiné archeologické práce (povrchový průzkum či vykopávky) než ty Sejkovy.

¹³⁵ Das wahre und richtige Troja-Illion, entdeckt vom Architekt V. Seyk. Zuverlässiger Führer und Berater in Troas-Gefilde. Mit 3 Plantafeln. Im Selbstverlag, Druck von Heinr. Mercy Sohn in Prag, 1926.

¹³⁶ SEYK 1926a, 51-54: „Die Ausgrabungen auf der richtigen Pergamos“.

Odkazy a recenze knihy „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ a následné Sejkovy odpovědi na ně v odborných knihách a časopisech z oborů archeologie a klasických studií

Sejkova kniha se v odborných kruzích dočkala v naprosté většině případů silné kritiky, a to doma i v zahraničí.¹³⁷ U nás ji recenzoval Antonín Salač¹³⁸ v časopise *Listy filologické*.¹³⁹ Sejkovu hypotézu o „správné“ lokalizaci Tróje samozřejmě odmítl, ale celkem ocenil jeho výkopy v Kara Your. Zároveň se ale pozastavil nad krátkým, stručným až amatérským popisem těchto vykopávek a interpretací jejich výsledků. Sejk mu na tuto recenzi hned v následujícím ročníku časopisu odpověděl, že Salač patrně správně nepochopil jeho argumenty.¹⁴⁰ Sejkova argumentace je však chatrná (některá tvrzení nedávají smysl) a na některých místech až „slovíčkaři“. Salač následně krátce reagoval a zdůraznil, že bral ohled na Sejkův věk a zároveň se snažil, aby věhlas české archeologie v zahraničí (pokud možno) neutrpěl.¹⁴¹

V zahraničí Sejkova kniha kromě kritiky vzbudila zájem Ch. Vellaye, který se okolo roku 1930 snažil znovu otevřít otázku „správné“ lokalizace Tróje a také nesouhlasil s její identifikací jako pahorku Hisarlik.¹⁴²

¹³⁷ Některé zahraniční recenze zmiňují VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017, 3, 8-10.

¹³⁸ Antonín Salač (1885-1960) byl klasický filolog, zabývající se především epigrafikou. Působil na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a na konci dvacátých let byl jmenován profesorem řeckých a římských starožitností. Měl však rozsáhlé archeologické zkušenosti – účastnil se vykopávek např. na ostrovech Délos, Samothráké a v maloasijské lokalitě Kýmé (v posledních dvou lokalitách jako francouzsko-československé, resp. samostatné československých výzkumy). Viz např.: BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984, 138; SKLENÁŘ 1999, 405-413.

¹³⁹ SALAČ 1926.

¹⁴⁰ SEJK 1927.

¹⁴¹ SALAČ 1927. Svoji odpověď ukončuje tvrzením: „Chtěl bych jen ještě poděkovati p. arch. Seykovi, že svůj spisek vydal německy a nikde se v něm za Čecha neprohlašuje; rozsáhlá německá literatura archeologická snese i takovéto věci, česká si jich dovolovati nesmí. Tím pokládám polemiku pro sebe za ukončenu.“

¹⁴² Vellay v několika svých pracích, především knize *Les nouveaux aspects de la question de Troie* (viz VELLAY 1930), Sejkovu knihu cituje. Sejkovu knihu mimo jiné zmiňuje i recenze Vellayovy knihy – viz MAYENCE 1933.

Stručné encyklopedické heslo „Sejk Václav, Ing.“ v Ottově slovníku naučném nové doby (1939)¹⁴³

Stručné heslo vychází z obou Sejkových nekrologů (viz výše) a nepřináší (oproti ostatním pramenům) žádné nové informace, ale opětovně ho uvádí jako inženýra, stavitele a archeologa (obr. 16).

Sejkovy populárně-naučné články v časopise Zlatá Praha z let 1923, 1924 a 1926¹⁴⁴

Sejk se v těchto člancích prezentuje a často označuje jako archeolog, orientalista, inženýr či inženýr-architekt. Článek z roku 1926¹⁴⁵ (obr. 18-19) je vlastně velmi stručným výtahem jeho knihy, vydané ve stejném roce, a tedy představením výsledků své archeologické práce širší české veřejnosti.

Z těchto textů také vyplývá, že Sejk vlastnil nějakou kolekci antických či pravěkých artefaktů z oblasti Blízkého Východu a Turecka, především tabulek popsaných klínovým písmem a pečetních válečků s reliéfní dekorací.

Vlastní archeologická činnost Václava Sejka v Řecku a Turecku

Z uvedených pramenů vyplývá, že Sejk prováděl různé druhy archeologické činnosti na území dnešního Řecku a Turecka patrně ve dvou etapách.

Nejdůležitější je jeho osmi- či devítileté působení ve službách zahraničních archeologických škol či ústavů, od roku 1899 zhruba do roku 1907 (?). Doba přesného skončení této jeho řecko-turecké archeologické kariéry bohužel není známa. Sejkovo první archeologické zaměstnání v oblasti dnešního Řecku a Turecka nastalo v létě 1899, kdy pracoval na francouzských vykopávkách (zaštiťovaných Francouzskou školou v Athénách) v lokalitě **Goulas/Lato** na Krétě. Zároveň ale ještě toho roku vstoupil do služeb Německého archeologického ústavu v Athénách a působil minimálně do roku 1902 (či 1903?) na vykopávkách v **Tróji, Pergamu, Libysse** a na ostrově **Paros** (zejména v lokalitě Asklepieion – obr. 20) a podílel se i na výzkumech na athénské **Akropoli**.

¹⁴³ Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému V, část 2. Praha: Nakladatelství Jan Otto spol. s r. o. 1939, s. 1137.

¹⁴⁴ SEJK 1923; SEJK 1924 (tento jednostránkový článek má charakter spíše krátké fotoreportáže nebo fotoaktuality); SEJK 1926b.

¹⁴⁵ SEJK 1926b.

Zřejmě někdy v těchto letech také prováděl své vlastní malé výzkumy v lokalitě **Kara Your** nedaleko Tróje. Již mezi roky 1902 a 1903 se ale Sejk objevil na anglických vykopávkách (pod záštitou Britské školy v Athénách) v **Palaikastru** na východní Krétě (obr. 22-23) a snad i v **Knóssu** (střední Kréta).¹⁴⁶ V letech 1904-1905 je také činný na amerických výzkumech na východní Krétě (**Gournia** – obr. 21 – a snad i ostrůvek **Pseira**¹⁴⁷ při severokrétském pobřeží). V letech 1905-1907 je ale zpět ve službách Britské školy a účastní se vykopávek na řecké pevnině – ve slavné **Spartě** – a kreslí výkresy (půdorysy) lokalit **Zarax** a **Epidauros Limera** (vše v Lakónii na jižním Peloponnésu). Přesné roky Sejkova působení pro jednotlivé archeologické školy či instituty bohužel nejsou známy a je možné, že se doba jeho práce pro ně částečně překrývala. Výsledkem této jeho archeologické etapy jsou jistě bohaté kresličské i terénní zkušenosti a patrně i určitá reputace v zahraničních archeologických kruzích.

Druhá etapa mohla začít při jeho druhém angažmá ve službách osmanského sultána (a rané turecké republiky), přibližně od roku 1907 do roku 1921, kdy pracoval na stavbě železnice v Anatolii a oblasti Syropalestiny. Archeologická činnost však patrně nebyla soustavná, spíše měla charakter záchranných výzkumů při stavební činnosti, případně náhodných výzkumů či hledání starožitností během válečné internace v Kayseri. Bohužel se o těchto vykopávkách nedochovaly žádné zprávy (pokud vůbec nějaké existovaly). Výsledkem této Sejkovy archeologické etapy bylo shromáždění určité kolekce pravěkých a antických artefaktů (zejména hliněných tabulek, kterou si s sebou převezl do Prahy).¹⁴⁸

Sejk tedy během své archeologické kariéry v Řecku a Turecku nejčastěji působil jako archeologický architekt a/nebo kreslič ve všech výše uvedených lokalitách, po jistou krátkou dobu však také vedl vlastní vykopávky (tedy jako jejich vedoucí) v Kara Your. S největší pravděpodobností (jak vyplývá z jeho knihy i jednoho článku) tyto výkopy prováděl zcela sám – odkrýval dochované zbytky architektury i artefakty a zároveň je dokumentoval. Je třeba také připomenout, že Sejk je prvním Čechem, který se výrazněji zapojil do vykopávek v Řecku a který prováděl vlastní „české“ výzkumy v Turecku.

¹⁴⁶ Sejkovu účast na vykopávkách v Knóssu jmenovitě uvádí článek v Národní politice ze dne 15. 10. 1929, s. 7.

¹⁴⁷ VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017, 7-8.

¹⁴⁸ Článek v Národní politice ze dne 15. 10. 1929, s. 7, zmiňuje, že Sejk během vykopávek v okolí Kayseri „získal množství tabulek s nápisy hetitskými, které pak postoupil českému universitnímu ústavu v Praze, vedenému prof. Hrozným.“ V této věci jsem kontaktovala pracovníky tohoto ústavu (dnes Ústav srovnávací jazykovědy FF UK), ale na své opakované emailové dotazy jsem bohužel neobdržela žádnou odpověď.

Závěr

U počátků české klasické archeologie v hlavních klasických zemích (Řecko, Turecko, Itálie) paradoxně stojí osoby bez klasického akademického vzdělání, které se antice či archeologii věnovaly pouze ze zájmu, byť mnohdy velmi hlubokého. František Arnošt baron Koller byl a proslavil se především jako voják, vojevůdce a diplomat. Matěj Milota Zdirad Polák je znám hlavně jako spisovatel a básník a bývá tedy řazen do dějin naší (obrozenecké) literatury. Václav Sejk, svérázný zedník či stavitel, který dbal na svůj „mediální“ obraz u široké veřejnosti a dokonce se ve starším věku hrdě označoval jako archeolog, měl sice zdaleka nejrozsáhlejší a nejhodnotnější archeologické zkušenosti a dovednosti ze tří v této práci zkoumaných ctihodných mužů, ale zároveň tvrdošíjně trval na zastaralém pojetí historické přesnosti homérských eposů, což bylo na počátku 20. století již zcela překonáno. Sejka také je možné – na rozdíl od Kollera a Poláka – označit jako archeologického profesionála, protože se několik let archeologií (tedy archeologickým zaměřováním a kreslením) přímo živil.

Baron František Koller se zvláště v posledních desetiletích stal symbolem českého antického sběratelství a nepřímo vlastně i další kapitolou letitého a snad nikdy nekončícího česko-německého soupeření, zhmotněného prodejem většiny jeho sbírky do Německa a jejím vystavením v Berlíně a Lipsku. V jeho osudech, zejména předčasné smrti a související rodinné situaci a politicko-sociálních okolnostech v Čechách v 1. polovině 19. století je zároveň naznačováno určité ospravedlnění toho, že u nás nikdy neexistovalo – a dosud bohužel stále ani neexistuje antické muzeum či alespoň expozice antického umění srovnatelná s těmi v ostatních evropských zemích.

Baron Koller byl také prvním Čechem, který na své jméno obdržel oficiální povolení od kompetentních orgánů k provádění archeologických výzkumů – vykopávek – v některé z hlavních klasických zemí (Řecko, Turecko a Itálie). Na podobný důležitý administrativně-politický úkon si česká klasická archeologie bude muset počkat zhruba sto let, až do dvacátých let 20. století, kdy profesor Antonín Salač vedl vykopávky v Kýmé v Turecku a na ostrově Samothráké v Řecku. Ačkoli Václav Sejk prokazatelně prováděl již na přelomu 19. a 20. století určité omezené výzkumy v Turecku na lokalitě Kara Your, nikde jsem nenalezla žádný dokument ani zmínku, že by to činil na základě platného povolení. Baron Koller a Matěj Milota Zdirad Polák byli samozřejmě také vůbec prvními Čechy, kteří aktivně prováděli archeologický výzkum (vykopávky) v klasické zemi a vůbec ve Středomoří.

Polákův archeologický příběh je jistě pozoruhodný a jeho význam pro dějiny české klasické archeologie spočívá především v jeho důkladném pozorování a zapisování detailů z Kollerových i cizích vykopávek v Pompejích a v menší míře v Herkulaneu. Jakoby mimoděk se při tom zmiňuje o nálezích papyrů a práci na jejich čtení a publikování, nálezích koster, rostlinných makrozbytků (vůbec poprvé v dějinách české klasické archeologie!) a zejména přepisuje a často i překládá některé pompejské latinské nápisy. Tím se Polák zároveň stal zakladatelem české klasické latinské epigrafiky (!). K jeho profesím vojáka a literáta je tedy třeba přidat i působení v oblasti klasických studií a archeologie.

Bohužel, upřímné vlastenectví, mecenášství, sběratelství a zájem o antiku a průkopnická role těchto tří mužů v dějinách naší (klasické) archeologie byly bohužel časem téměř zapomenuty. Snad i tato bakalářská práce přispěje k ocenění jejich zásluh a významu pro naši historickou a archeologickou vědu.

Seznam pramenů literatury

Prameny:

Archiválie:

Archivio di Stato di Napoli, Ministero degli affari interni, Inventario II – Antichità e Belle Arti, bb. 1966-2147:

B. 2030, fasc. 312: Permesso al Barone Koller di fare scavi di Antichità, 1824 (non vidi)

B. 1000, fasc. 3.1: Eullenza, 23 Novembre 1823, C. num. 6378 (non vidi)

Archiv Německého archeologického ústavu, pobočka Athény:

Inventar der Zeichnungen. Inventar der im Besitz der Athenischen Zweiganstalt des Kaiserlich Deutschen archäologischen Instituts befindlichen Zeichnungen nach Antiken.

Archiv hlavního města Prahy, fond 4: Magistrát hlavního města Prahy I. – Referát IV, popisní – Soupis pražského obyvatelstva 1830-1910 (1920):

Václav Sejk. Arch zapisovací z roku 1873/Aufnahmsbogen vom Jahre 1873.

Berlin, Staatliche Museen zu Berlin – Antikensammlung:

Raffaele GARGIULO: Inventario della collezione de Antichità, cioè Vasi Italo-Greci, Terre-cotte, Vetri, Bronzi e Marmi, non che una raccolta di Monumeti Egizzi ad altri oggete di belle arti di pripieta della famiglia di Koller. SMB Antikensamml. Archiv Rep. 1 Abt. A Inv 41 (non vidi)

Literární archiv památníku Národního písemnictví v Praze:

Fond František Koller (nezpracovaný fond): Povolení ze dne 14. listopadu 1825.

University of Pennsylvania, Gournia, Crete expedition records 1038, box 1:

Dopis Harriet Boyd-Hawes z května 1905 adresovaný Sara York Stevenson

Dopis Harriet Boyd-Hawes z prosince 1905 adresovaný Jane McHugh

Novinové články:

Český badatel o pravé poloze Troje-Ilionu. Národní politika, č. 283, 15. 10. 1929, 7.

Homér má pravdu, ne Schliemann! Český badatel architekt V. Seyk o pravé poloze Troje. *Národní listy* 70, č. 12, 13. 1. 1930, 3

Na Olšanech dnes bude pohřben Ing. Václav Seyk, bývalý sultánský dvorní stavitel v Cařihradě a vynikající archeolog, jenž déle než půl století byl záslužně činným v Orientě. *Národní politika*, č. 67, 8. 3. 1933, 5

Valná hromada Ústřední matice školské. *Národní politika*, č. 97, 9. 4. 1934, 1

Vlastní publikace zkoumaných osob:

POLÁK 1979 Milota Zdirad POLÁK: *Cesta do Itálie (od roku 1815 až do léta 1818) (= Živá díla minulosti 88)*. Praha 1979

SEYK 1923—Václav SEYK: Písmo Hettitů. In: *Zlatá Praha* 41, 1923–24, č. 9–10 (14. 11. 1923), 92–93

SEYK 1924—Václav SEYK: Stříbrný, zlacený prsní pancíř Amazonek, objevený archeologem-orientalistou Inž. Architektem Václavem Seykem, rodilým Pražanem. In: *Zlatá Praha* 42, 1924–25, č. 3–4 (18. 9. 1924), 41

SEYK 1926a—Václav SEYK: Das wahre und richtige Troja-Ilion, entdeckt vom Architekt V. Seyk. *Zuverlässiger Führer und Berater in Troas-Gefilde*. Praha 1926

SEYK 1926b—Václav SEYK: Na půdě Homérově. *Zlatá Praha* 43, 1925–26, č. 16 (1. 4. 1926), 314–315

SEYK 1927—Václav SEYK: K recenzi pana Dr. A. Salače o spisu „Das wahre und richtige Troja-Ilion“ v *L. fil. LIII*, 1926, str. 287-290. In: *Listy filologické* 54, 1927, 63–64

Sekundární literatura:

ALLSEBROOK 2002—Mary ALLSEBROOK (ED.): *Born to Rebel. The Life of Harriet Boyd Hawes. Written by her daughter Mary Allsebrook*. Oxford 2002²

BÖTTIGER 1828—Karl August BÖTTIGER: Die Kunstschatze in Obřistwy. In: *Monatsschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen II*, 1828, 273–280

BOUZEK/BUCHVALDEK/KOSTOMITSOPOULOS/SKLENÁŘ 1984—Jan BOUZEK / Miroslav BUCHVALDEK / Philippos KOSTOMITSOPOULOS / Karel SKLENÁŘ: Dějiny archeologie II. Praha 1984

BOUZEK/ONDŘEJOVÁ/MUSIL 2008—Jan BOUZEK / Iva ONDŘEJOVÁ / Jiří MUSIL: Úvod do klasické archeologie. Praha 2008

BOYD HAWES/WILLIAMS/SEAGER/HALL 1908—Harriet BOYD HAWES/Blanche E. WILLIAMS/Richard B. SEAGER/Edith H. HALL: Gournia, Vasiliki and other prehistoric sites on the isthmus of Hierapetra, Crete. Excavations of the Wells-Houston-Cramp expeditions 1901, 1903, 1904. Philadelphia 1908

DE FRANCISCIS 1976—Alfonso DE FRANCISCIS: Capua (S. Maria Capua Vetere), Campania, Italy. In: STILLWELL/MACDONALD/MCALISTER 1976 <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0006:entry=capua>, vyhledáno 6. 4. 2020

DUFKOVÁ/ONDŘEJOVÁ 2006—Marie DUFKOVÁ / Iva ONDŘEJOVÁ: Historie sběratelství antických památek v českých zemích. Praha 2006

GERHARD 1829—Eduard GERHARD: I. Monumenti. Cenni topografici intorno i vasi italo-greci. In: Bullettino degli Annali dell' Istituto di Corrispondenza Archeologica. NX. di Novembre 1829, 1829, 161–176

GERHARD 1830—Eduard GERHARD: Vasi Panatenaici. In: Annali dell' Istituto di Corrispondenza Archeologica II, 1830, 209–224

HEURGON 1970—Jacques HEURGON: Recherches sur l'histoire, la religion et la civilisation de Capoue préromaine: des origines à la deuxième guerre punique. Paris 1970

HLOŽEK 2008—Martin HLOŽEK: Encyklopedie moderních metod v archeologii. Praha 2008

JOVINO/DONCEEL 1969—Maria Bonghi JOVINO / Robert DONCEEL: La necropoli di Nola preromana. Napoli 1969

KÄSTNER/SAUNDERS 2016—Ursula KÄSTNER / David SAUNDERS: Dangerous Perfection: Ancient funerary vases from southern Italy. Los Angeles 2016

KEPARTOVÁ 2007—Jana KEPARTOVÁ: Češi v Pompejích 1748-1948. Kulturněhistorická studie. Praha 2007

LA ROCCA 1971—Eugenio LA ROCCA: Introduzione allo studio di Nola antica. Napoli 1971

LEHÁR/STICH/JANÁČKOVÁ/HOLÝ 1998 Jan LEHÁR / Alexandr STICH / Jaroslava JANÁČKOVÁ / Jiří HOLÝ: Česká literatura od počátků k dnešku. Praha 1998

MARIN/CASSANO/FORNARO/CHELOTTI 1982—Meluta Miroslav MARIN / Raffaella MORENO CASSANO / Arcangelo FORNARO / Marcella CHELOTTI: Ceglie Peuceta I. Bari 1982

MARKOVÁ 2019—Aneta MARKOVÁ: Vlastní jména v cestopise Miloty Zdirada Poláka (diplomová práce na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích). České Budějovice 2019

MAYENCE 1933—Fernand MAYENCE (rec.): Charles Vellay. Les nouveaux aspects de la question de Troie. Paris, société d'édition "Les Belles Lettres", Paris, 1930. In: L'antiquité classique 2, 1933, 251–253

NAPPO 1999—Salvatore NAPPO: Pompeje. Průvodce starověkým městem. Čestlice 1999

PEDLEY 1998—John Griffiths PEDLEY: Greek art and archaeology. London 1998²

PETŘEKOVÁ 2017—Eliška PETŘEKOVÁ: Antická sbírka barona Františka Kollera (bakalářská práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně). Brno 2017

PETŘEKOVÁ 2019—Eliška PETŘEKOVÁ: Kollerova sbírka a sběratelství antiky na přelomu raného novověku a moderní doby (diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně). Brno 2019

RANIERI PANETTA 2005—Marisa RANIERI PANETTA: Pompeje. Historie, život a umění zmizelého města. Čestlice 2005

RICHARDSON 1976—Lawrence RICHARDSON Jr.: Nola, Campania, Italy. In: STILLWELL/MACDONALD/MCALISTER 1976

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0006:entry=nola>,

vyhledáno 6. 4. 2020

RUBENSOHN 1902—Otto RUBENSOHN: Paros III. Pythion und Asklepieion. In: Die Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung XXVII, 1902, 189-238

SALAČ 1926—Antonín SALAČ (rec.): V. Seyk: Das wahre und richtige Troja-Illion, entdeckt vom Architekt V. S. Zuverlässiger Führer und Berater in Troas-Gefilde. Mit 3 Plantafeln. Prag 1926, nákladem spis., v kommissi knihkupectví Řivnáčova. Stran 55. Za 12 Kč. In: Listy filologické 53, 1926, 287–290

SALAČ 1927—Antonín SALAČ: Odpověď. In: Listy filologické 54, 1927, 64

SCHMIDT-FUNKE 2006—Julia A. SCHMIDT-FUNKE: Karl August Böttiger (1760–1835). Weltmann und Gelehrter (= Ästhetische Forschungen, Band 14). Heidelberg 2006

SKLENÁŘ 1989—Karel SKLENÁŘ: Z Čech do Pompejí. Příběhy a objevy českých archeologů ve světě. Praha 1989

SKLENÁŘ 1999—Karel SKLENÁŘ: Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Z pokladnice české folklorní archeologie. Praha 1999

SKLENÁŘ 2003—Karel SKLENÁŘ: Bohové, hroby a učitelé. Cesty českých spisovatelů do pravěku. Praha 2003

STILLWELL/MACDONALD/MCALISTER 1976—Richard STILLWELL / William L. MACDONALD / Marian Holland MCALISTER: The Princeton encyclopedia of classical sites. Princeton, N.J. 1976

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0006>, vyhledáno 6. 4. 2020

THOMSON DE GRUMMOND 1996—Nancy THOMSON DE GRUMMOND (ed.): Encyclopedia of the History of Classical Archaeology, vol. 1. Westport 1996

TRAILL 1995—David A. TRAILL: Schliemann of Troy: Treasure and Deceit. New York 1995

TRAILL 1996—David A. TRAILL: Dörpfeld (Doerpfeld) Wilhelm. In: Thomson de Grummond (ed.) 1996, 372-374

VACLÍK 1857—Jan VACLÍK: Zpráva o archeologickém museum barona Kollera v Praze. In: Památky archeologické II, 1857, 45–46

VAVOURANAKIS/ALUŠÍK/MANGINIS 2017—Giorgos VAVOURANAKIS/Tomáš ALUŠÍK/George MANGINIS: The role of architects at the dawn of prehistoric research in the Aegean: The case of Václav Sejk (nepublikovaný rukopis přednášky v The Canadian Institute in Greece, Athény, 13. 3. 2017).

VELLAY 1930—Charles VELLAY: Les nouveaux aspects de la question de Troie. Paris 1930

VERMASEREN 1971—Maarten J. VERMASEREN: Mithriaca I. The Mithraeum at St. Maria Capua Vetere. Leiden 1971

WATROUS/BUELL/McENROE/YOUNGER/TURNER/KUNKEL/GLOWACKI/GALLIMORE/S MITH/PANTOU/CHAPIN/MARGARITIS 2015—L. Vance WATROUS/D. Matthew BUELL/John C. McENROE/John G. YOUNGER/Lee Ann TURNER/Brian S. KUNKEL/Kevin GLOWACKI/Scott GALLIMORE/Angus SMITH/Panagiota A. PANTOU/Anne CHAPIN/Evi MARGARITIS: Excavations at Gournia, 2010–2012. In: *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 84, 2015, 397–465

WREDE 1997—Henning WREDE (ed.): Dem Archäologen Eduard Gerhard 1795–1867 zu seinem 200. Geburtstag. Berlin 1997

WÜNSCHOVÁ 1979—Felicitas WÜNSCHOVÁ: Italský osud české literatury a Milota Zdirad Polák a Ediční poznámka. In: POLÁK 1979, 7–34, 361–385

ZAJÍČKOVÁ 2014—Tereza ZAJÍČKOVÁ: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě (diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně). Brno 2014

Seznam vyobrazení

1. **Baron František Arnošt Koller (1767-1826)**. 20. léta 19. století. Rakouská národní knihovna, Vídeň
2. **Baron František Arnošt Koller (1767-1826) ve vojenské uniformě**. Převzato z <https://www.primaplana.cz/news/rakousky-general-franz-baron-von-koller/>
3. **Vincenzo Abbati: Baron František Arnošt Koller (1767-1826) ve vojenské uniformě a s antickými vázami v pozadí, 1821-26**. Národní muzeum v Praze. Převzato z „Dangerous Perfection: Funerary Vases from Southern Italy,“ [online], The J. Paul Getty Museum, Los Angeles 2014 http://www.getty.edu/art/exhibitions/apulian_vases/
4. **Povolení pro barona Kollera z 23. listopadu 1823 k provádění vykopávek v lokalitě Campo militare di Nola**. Archivio di Stato di Napoli, Ministero degli affari interni, Inventario II – Antichità e Belle Arti, bb. 1966-2147. Poskytnuto E. Petřekovou
5. **Zámek Obříství (okr. Mělník), současný stav**. Převzato z <http://www.stredoceske-zamky.cz/zamekobristvi.html>
6. **Kříž na hřbitově v Obříství vyrobený z vesuvské lávy na příkaz barona Kollera**. Současný stav. Převzato z <https://pavelliprt.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=595911>
7. **Matěj Milota Zdirad Polák (1788-1856)**. Převzato z <https://prostor-ad.cz/pruvodce/pvychod/zasmuky/polak/polak.htm>
8. **Matěj Milota Zdirad Polák (1788-1856)**. Převzato z https://cs.wikipedia.org/wiki/Mat%C4%9Bj_Milota_Zdirad_Pol%C3%A1k
9. **Pamětní deska připomínající rodný dům M. M. Z. Poláka**. Zásmuky (okr. Kolín), Polákova ulice. Převzato z <https://www.cestyapamatky.cz/kolinsko/zasmuky/pametni-deska-mateje-polaka>
10. **Václav Sejk (1851-1933)**. Uveřejněno v novinách *Národní politika*, 8. 3. 1933
11. **Zapisovací arch Václava Sejka z roku 1873, čelní strana**. Archiv hlavního města Prahy, fond „Magistrát hlavního města Prahy – Soupis pražského obyvatelstva 1830-1910 (1920)“
12. **Zapisovací arch Václava Sejka z roku 1873, zadní strana**. Archiv hlavního města Prahy, fond „Magistrát hlavního města Prahy – Soupis pražského obyvatelstva 1830-1910 (1920)“
13. **Článek o Václavu Sejkovi v novinách *Národní politika* ze dne 15. 10. 1929**
14. **Článek o Václavu Sejkovi v novinách *Národní listy*, 13. 1. 1930**
15. **Nekrolog Václava Sejka v novinách *Národní politika* ze dne 8. 3. 1933**

- 16: Heslo „Ing. Václav Seyk/Sejk, 1851-1933“ v Ottově slovníku naučném nové doby (1939)
17. Obálka Sejkovy knihy „Das wahre und richtige Troja-Ilion“, Praha, 1926
18. – 19. Sejkův článek „Na půdě Homérově“ v časopise Zlatá Praha, 1926
20. Sejkův výkres architektonických článků v lokalitě Asklepieion na ostrově Paros (Kykklady), 1902. Převzato z RUBENSOHN 1902, 209, obr. 11
21. Sejkův plán lokality Gournia (východní Kréta), 1908. Převzato z BOYD HAWES/WILLIAMS/ SEAGER/HALL 1908, Plan
22. Sejkův stále užívaný plán lokality Palaikastro (Roussolakkos), východní Kréta, 1905. Převzato z The annual of the British school at Athens 11, 1904-05, tab. IX
23. Sejkův stále užívaný plán tzv. Bloku X v lokalitě Palaikastro (Roussolakkos), východní Kréta, 1905. Převzato z The annual of the British school at Athens 11, 1904-05, tab. X

Obrazová příloha

1. **Baron František Arnošt Koller (1767-1826).** 20. léta 19. století. Rakouská národní knihovna, Vídeň

2. **Baron František Arnošt Koller (1767-1826) ve vojenské uniformě.**

3. **Vincenzo Abbati:** Baron František Arnošt Koller (1767-1826) ve vojenské uniformě a s antickými vázami v pozadí, 1821-26. Národní muzeum v Praze.

Ministero
e Real Segreteria di Stato
della Polizia Generale
Bipartimento
Num. 6378.

Napoli 23 Novembre 1823.

3. Sig.
2. h. 7.
E. uellenza 8

Ho dato le convenevoli disposizioni per
l'esatta osservanza del Real Referito
da S. E. comunicatomi in data del 16 an-
dante circa il permesso accordato da
S. M. al Sig. Barone Koller di fare
eseguire scavi ed antichità nel cospetto
campo militare di Nola

Il Ministro Segretario di Stato
della Polizia Generale

[Signature]

A. S. E.
Il Consigliere Ministro di Stato
Ministro Segretario di Stato
di Casa Reale

4. Povolení pro barona Kollera z 23. listopadu 1823 k provádění vykopávek v lokalitě Campo militare di Nola. Archivio di Stato di Napoli, Ministero degli affari interni, Inventario II – Antichità e Belle Arti, bb. 1966-2147.

5. Zámek Obříství (okr. Mělník). Současný stav.

6. Kříž na hřbitově v Obříství vyrobený z vesuvské lávy na příkaz barona Kollera.
Současný stav.

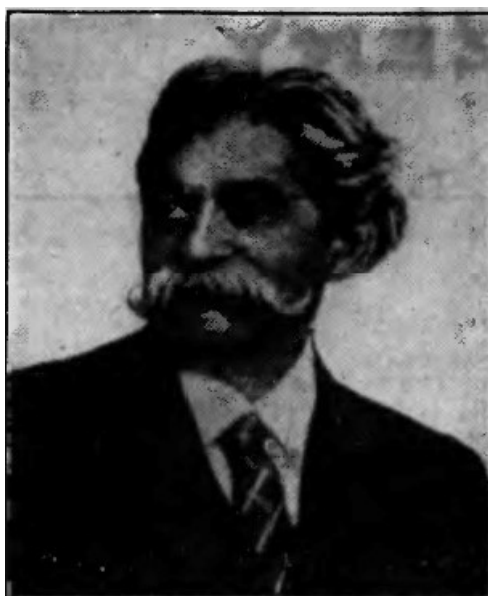
7. Matěj Milota Zdirad Polák (1788-1856).

8. Matěj Milota Zdirad Polák (1788-1856).

9. Pamětní deska připomínající rodný dům M. M. Z. Poláka. Zásmuky (okr. Kolín), Polákova ulice.

10. Václav Sejk (1851-1933). Uveřejněno v novinách Národní politika, 8. 3. 1933.

Číslo I. župy české. Nr. 1. župě Böhmen.		Arch zapisovací z roku 1873 Aufnahmsbogen vom Jahre 1873.				Číslo okresu popisného Bezirksamtsbezirk No.	
Kráj Kraje	Město Ort	Urban Stadt	Obec Gemeinde	Trávník Wiese	Okresní hejtmanský Bezirksamtshauptort	Magistrát.	
Číslo domovní Haus-Nr.	Jméno držitele domu Name des Hauseigenthümers	Jméno obyvatele Name der Bewohner	Spisobnost Qualifikation	Kontrolní policejní matrikále Polizeibücher	Státní deska Staatstafel	Zápis domovní Haus-Nr.	Poznámky Anmerkung
110	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	110	
111	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	111	
112	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	112	
113	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	113	
114	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	114	
115	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	115	
116	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	116	
117	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	117	
118	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	118	
119	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	119	
120	1873 1/1850R	Sejka Václav	občan	občan	1873	120	

11. Zapisovací arch Václava Sejka z roku 1873, čelní strana. Archiv hlavního města Prahy, fond „Magistrát hlavního města Prahy – Soupis pražského obyvatelstva 1830-1910 (1920)“.

Jméno držitele domu Name des Hauseigenthümers	Jméno obyvatele Name der Bewohner	Spisobnost Qualifikation	Kontrolní policejní matrikále Polizeibücher	Státní deska Staatstafel	Zápis domovní Haus-Nr.	Poznámky Anmerkung
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		
	Sejka Václav	občan	občan	1873		

12. Zapisovací arch Václava Sejka z roku 1873, zadní strana. Archiv hlavního města Prahy, fond „Magistrát hlavního města Prahy – Soupis pražského obyvatelstva 1830-1910 (1920)“.

Český badatel o pravé poloze Troje-Ilionu.

Architekt Václav Sejk.

Poslední číslo revue pro hellénský svět L'Aeropole přináší z pera svého redaktora Vellaye rozbor zajímavé práce našeho krajanů architekta Sejka, jež si vydal jako zvláštní brožuru pod názvem „Das wahre und richtige Troja-Ilion“. (Práci napsal Sejk německy proto, aby se mohl odvolávat na přímý překlad Iliady od Vössa, protože český překlad není čtenářům.) Bývá většinou název v málo b. činnosti svého krajanů, jež pracoval společně s vynikajícím něm. archeologem Dörpfeldem na trojských vykopávkách a zabýval se podrobným studiem staré polohy památné Troje. Tím méně ví o pracích Sejkových než vykonal i na jiných místech hellénské kultury jako na Krétě, na půdě Persama a Sparty, v okolí Kalmarie atd. Zaslulavý tento muž žije nyní skromně mezi námi a mohl by svým zkušenostmi naplnit několik svazků knih. Narodil se ze staropražské rodiny a byl se technických studiích stavitelům cukrovarů a strojárů, získal v Haliči. Postavil řadu celou řadu a jako odborník dostal se do Bulharska. Stavěl vládní budovy v Sofii, ve Varně, v Rusi, až r. 1896 byl pověřen princem Jifim stavět palác v Kanieli na Krétě. Ke stavbě pod jeho vedením nedošlo, ale Sejk uváží již v okolí Ezejského moře na celý život. Pracoval na vykopávkách v Goulas pro francouzský archeologický ústav v Athénách, později v Persamu, Troji a ve Smarě plně čtyři a tři čtvrti roků pro německý ústav a zase ještě půl čtvrti roku s anglickými archeology na Krétě (Palaikastro, Knossos). Tak nabyl ohromných badatelských zkušeností.

Nato šel do Káhiry v Cařihradu, jako stavitel dostal se i do Jildizkiosku, kde navrhoval stavitelské práce pro sultána Abdula Hamida, kterého osobně poznal. Později dostal se ke svébě na smetolové dráze a studoval nádraží v Hajdar Paši. Kolik Čechů ví, že ta rybná budova je dílem českého stavitelů. Nato odešel do Adany, kde připravoval stavení nádraží. Ale nepůvodní dělníci při lámání skal mu neudali správně počet mín, z nich jedna mu těžce poranila nohu a tak byl na dlouhý čas unucován na lůžko.

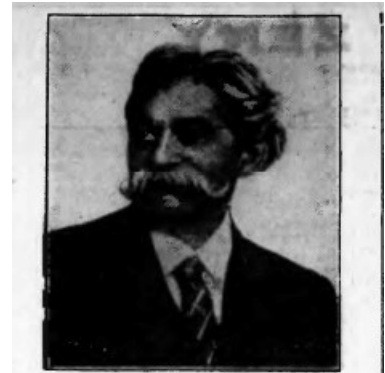
Když se rozpoutala světová válka, byl Sejk internován v Katsarli, kde však se mohl volně pohybovat. Oudal se zase své staré lánce — vykopávkám v okolí tohoto města a získal množství tabulek s nápisy hellénskými, které pak postoupil českému universitnímu ústavu v Praze, vedenému prof. Hrozným.

Z Katsarlie vrátil se do Adany, kde se zúčastnil nových podniků obchodních, ale stále nespočítá zájem o vykopávky. Z Adany ho vyudila r. 1921 nová válka na Kypr, kde již jeho podnikavá dcera zakoupila anglické baráky vojenské a z tohoto tlaku zařídila v sídli kyprských hor u Pafos, opodal přístavu Limasolu, hotel „Monte Carlo“. Podnik se velmi dobře daří a zvláště v letech posledních je vyhledáván hosty z okolní Syrie a z Egypta i samými přínci.

Architekt Sejk se však r. 1923 uchýlil do Prahy, kde žije u své dcery. Třetí dcera se provdala za britského inženýra v Delhi v Přední Indii.

Svého odpočinku použil k narození studie o pravé poloze Troje-Ilionu. Odmítá mínění Schliemannova, že nynější Hisarlik je starou Trojou a dokazuje, že domnělé Hisarlik je pohřebiště řeckých válečníků a opevnění Nestora navrženo, kdežto skutečná Troja ležela asi půl osmi km východně od Hisarliku na potoce Dumbreku, starověkém Simeia, kde leží nyní Kara-Jur. Sejkova práce vzbudila živý zájem vynikajícího znalce řecké archeologie Ch. Vellaye, jenž se o ni podrobně zmínil v „Journal de Genève“, a nyní podrobuje ji důkladnému rozboru ve své revue. Lokalizace Troje na místě Hisarliku je již odbyta, ani Dörpfeld se jí nedrží. Nyní ovšem běží o otázku, kde teprve hledat skutečnou Troju. K řešení tohoto problému pomáhá Sejk svou již zajímavou studií. Je vidět, že problém polohy Troje roztává stále otevřen. S. N.

13: Článek o Václavu Sejkovi v novinách Národní politika ze dne 15. 10. 1929.

Na Olšanech bude dnes pohřben Ing. Václav Sejk,

bývalý sultánský dvorní stavitel v Cařihradu a vynikající archeolog, jenž dále než půl století byl záslužně činným v Orientě.

Ing. Václav Sejk jest jedním z nemnohých našich krajanů, kteří po válce rusko-turecké si vytkli za cíl působiti v Orientě. Nejprve pracoval při stavbě železnic na Balkáně a po dokončení východní dráhy v Turecku odebral se do Cařihradu, kde všestranně vědomosti odborné mu záhy získaly nejlepšího jména. Byl pověřován budováním paláců i hotelů a došel obliby sultánského dvora Abdula Hamida II. Po desetileté činnosti byl jmenován dvorním architektem a později ředitelem všech sultánských staveb.

Sultán Abdul Hamid II. si velice oblíbil našeho krajanu a pověřoval ho pracemi, které vyžadovaly nejen velkých odborných vědomostí, nýbrž mnohdy přímo i geniality, jako byly na příklad přestavby nálevoňvých sını stambolských, restaurování paláců, budování nových tajných podzemních chodeb mezi Yldiz kioskem a sultanovými zámky a m. j. Jaké důvěře sultanové ing. V. Sejk se těšil, toho dokladem jest, že Abdul Hamid mu světil dopravu sarkofágu Alexandra Velikého, v roce 1887 vykopaného v Sidonu, do Cařihradu — nejkrásnějšího díla sochařského z doby předpřaxitelovské, jehož cenu nelze v milionech ani odhadnouti.

Ing. V. Sejk restauroval ve Sтамбулу trůnní ein, knihovnu sultanů, dům pokladu, budovu svatého roucia, Baedat kiosku, museum sultánů a m. j. Vedle těchto prací byl náš krajan činným při stavbě anatólské dráhy. Monumentální nádraží v Hajdes-paši jest jeho projektem.

Vedle prací stavitelských zabýval se V. Sejk vždy archeologií. Objevil bezpočet drahocenných předmětů — jež tvoří celé poklady archeologické v Orientálním muzeu v Cařihradě — na Balkáně, v Cařihradě, v Malé Asii, Palestině a Syrii. Jeho badání o původu Troja se Schliemannem, pojednání v četných listech archeologických vzbuzovala zájem učených kruhů v celém světě.

Uraz, který ing. V. Sejka postihl při stavbě trati v Syrii po nedostatečném ošetření lékařském mu způsobil ochrnutí nohou, takže postižený tento vynikající technik a vědec v posledních letech jenom zřídka mohl vycházeti. Zemřel ve věku 82 let. Jeho životní veliká práce zasluhuje trvalého uznání, jeho jméno čestně památky. P. V.

15: Nekrolog Václava Sejka v novinách Národní politika ze dne 8. 3. 1933.

Homér má pravdu, ne Schliemann!

Český badatel architekt V. Seyk o pravé poloze Troje.

Před časem přinesli jsme zprávu, že se na ostrově Ithace zahájí vykopávky, jejichž cílem bude objeviti město Odysseovo. Poloha tohoto města je však zcela jinde, jak nové badání zjistilo, než se domníval proslulý objevitel Troje Schliemann...

Novější badání ukazuje však také, že se Schliemann mýlil v otázce kardinální — v otázce pravé polohy Troje, města proslaveného nesmrtelnou básní Homerovou! Je zajímavé, že to je Čech a dokonce badatel, žijící mezi námi v Praze, architekt Václav Seyk, který velikým podílem přispěl ke korektuře názorů Schliemannových a k určení správné polohy Troje.

Problémem tímto zabývá se arch. V. Seyk v brožuře, kterou vydal německy (aby mohl citovat německý překlad Iliady, v němž jsou verše číslvány). Je to okolnost důležitá, neboť V. Seyk opírá své badání a vývody o „Iliadu“, při čemž se ukazuje, že ten starý Homér, o němž se tvrdilo, že trojského bojiště ani neviděl, má pravdu a nikoli Schliemann, který tvrdí, že nynější Hissarlik je starou Trojou.

Architekt V. Seyk — jenž se dlouhá leta obíral archeologickým badáním v Orientě a společně pracoval s německým archeologem Dörpfeldem na trojských vykopávkách a zabýval se speciálně studiem polohy města — přesvědčivě dokazuje, že domnělá Schliemannova

Troja je vlastně pohřebiště řeckých válečníků a opevněním Nestorovým. Skutečná Troja ležela asi půl osma kilometrů na východ od Hissarliku, v těch místech asi, kde se rozkládá nynější Kara Jur.

Studie českého badatele vyvolala ve vědeckém světě, obírajícím se studiem antiky, velikou pozornost. Revue „L'Acropole“ přinesla podrobný rozbor práce našeho krajana, který vůbec v Orientě zanechal mnoho stop české práce a českého důmyslu. Byl tam činný jako archeolog i jako stavitel. Navrhoval mezi jiným stavitelské práce pro sultána Abdula Hamida, účastnil se stavby anatólské dráhy, na niž na příklad krásná nádražní budova v Hajdar Paši jest jeho dílem. Jako archeolog pracoval na vykopávkách pro francouzský archeologický ústav v Athénách, potom přes čtyři roky pro německý archeologický ústav a téměř stejnou dobu s anglickými archeology na ostrově Krétě.

Zaslouženého klidu po toliké práci a tak pestrých osudech v Orientě dožívá se architekt V. Seyk v Praze. S uspokojením může pohlížeti na vykonanou práci, a my všichni můžeme zase pocíťovati radost nad tím, že také český duch přispěl svou hřívnou k probádání dávnověku antického světa, na jehož staré vysoké kultuře spočívá i veškerá moderní kultura evropská!

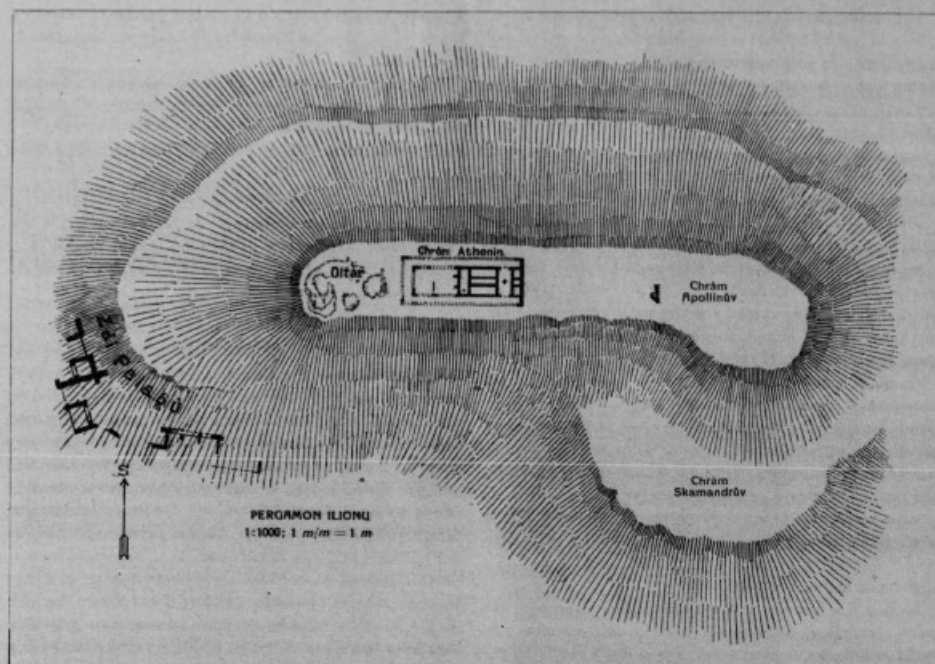
14: Článek o Václavu Sejkovi v novinách Národní listy, 13. 1. 1930.

* **Seyk** (sejk) **Václav** Ing., 1851—1933, býv. sultánský dvorní stavitel v Cařihradě a archeolog. Nejprve pracoval při stavbě železnic na Balkáně, pak u dvora sultána Abdula Hamida II. Zde přestavěl palácové síně stambulské, budoval tajné podzemní chodby mezi Ildiz kioskem a sultánovými zámky. Sultán ho pověřil r. 1887 dopravou sarkofágu Alexandra Velikého ze Sidonu do Cařihradu. Byl též činným při stavbě anatólské dráhy, projektoval monumentální nádraží v Hajdes-paši. Jako archeolog objevil cenné předměty na Balkáně, v Cařihradě, Malé Asii, Palestině i Syrii. Napsal pojednání o starověké Troji: *Das wahre u. richtige Troja-Ilion* 1926. Kov.

16: Heslo „Ing. Václav Seyk/Sejk, 1851-1933“ v Ottově slovníku naučném nové doby (1939).

17. Obálka Sejkovy knihy „Das wahre und richtige Troja-Ilion“, Praha, 1926.

»»»»»» NA PŮDĚ HOMÉROVĚ. ««««««

Zříceniny slavného města Iliou, jež opěvuje Homér ve svém nesmrtelném díle, nebyly dosud nikým objeveny. Před třiatřiceti roky domníval se Jindřich Schliemann, že vykopal trosky Pergamonu, nádherného hradu, na kterém sídlil Priamos, poslední král Troje. Objev tento byl přijat jako pouhá domněnka, neboť Hissarlik jest na jaře každoročně v zátopě, rozsáhlé bařiny rozkládají se od Bunarbaši až k Hellespontu, nemohl být tedy tam hrad ani Pergamon, jak se snažili dokazovati Schliemann, Bournov, Virchow, Nieman, Dörpfeld atd. Tvrzení toto jest nesprávné. Od těch dob nepodnikl však nikdo žádného badání v tomto směru. Největšímu dosud nepřekonatelnému básniku starověku, Homérovi, byla učiněna nezasloužená křivda, byl Homér považován za blouznivce, neboť v Iliadě nesusohlasí Hissarlik s Pergamem.

Za čtvrt století vystoupil obhájce Homérův, jeho velký ctitel Prahan Václav Seyk, inženýr, architekt v Orientě, starý zasloužilý archeolog, vydáním nové knihy o pravdivém a skutečném Iliou, ve které dokazuje, že Hissarlik byl nekropolí, krematoriem a opevněním řeckého loďního tábořiště; svoje výklady provedl podrobnou topikou o třech plánech celého území Troje.

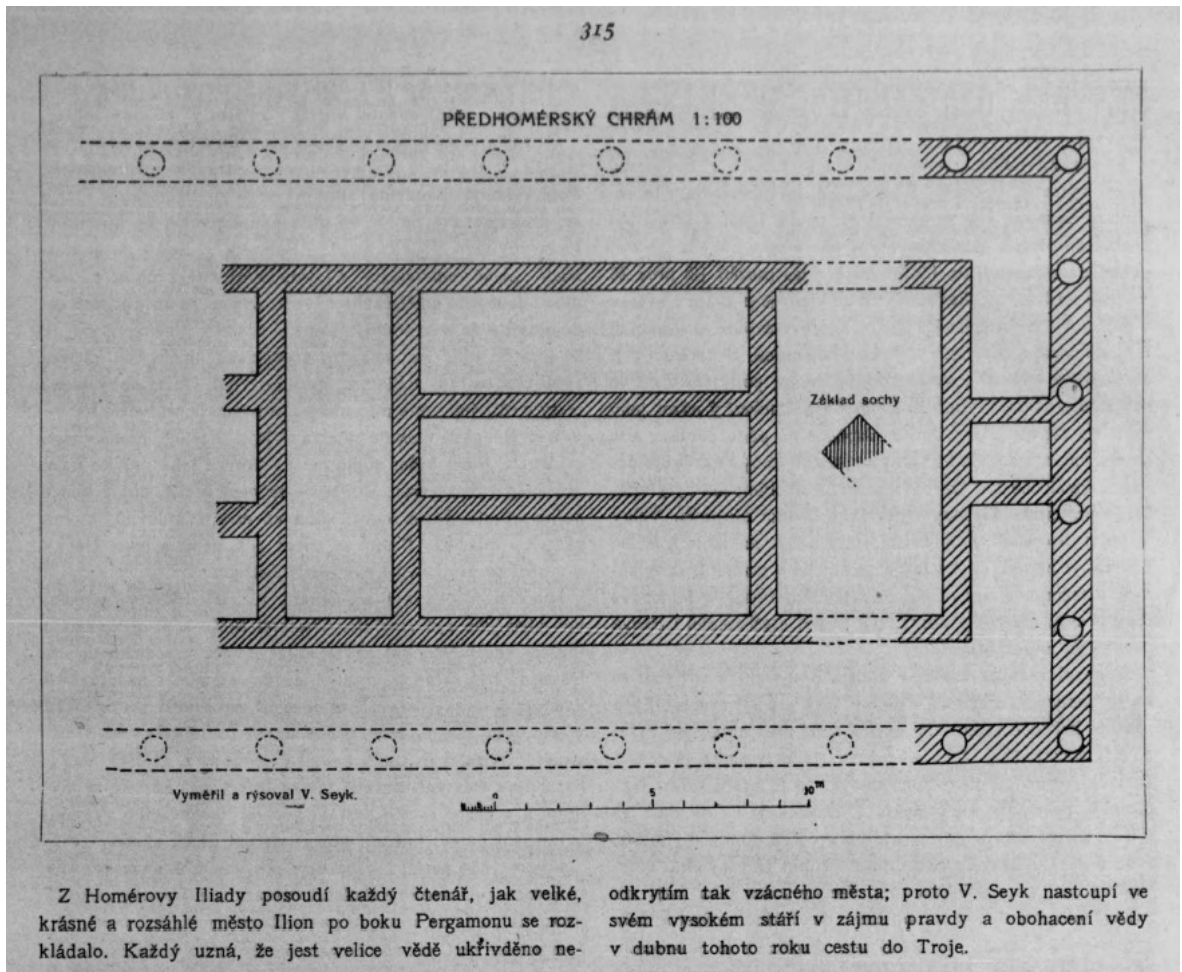
Hissarlik byl ochrannou pevností udatných vojáků, nekropolí zemřelých Řeků; uměle zvýšený památný pahorek byl uctěn a oslaven Makedonci a Římany založením „N o-

vého Iliou“ a jest nyní Schliemannem rozkopán a zničen.

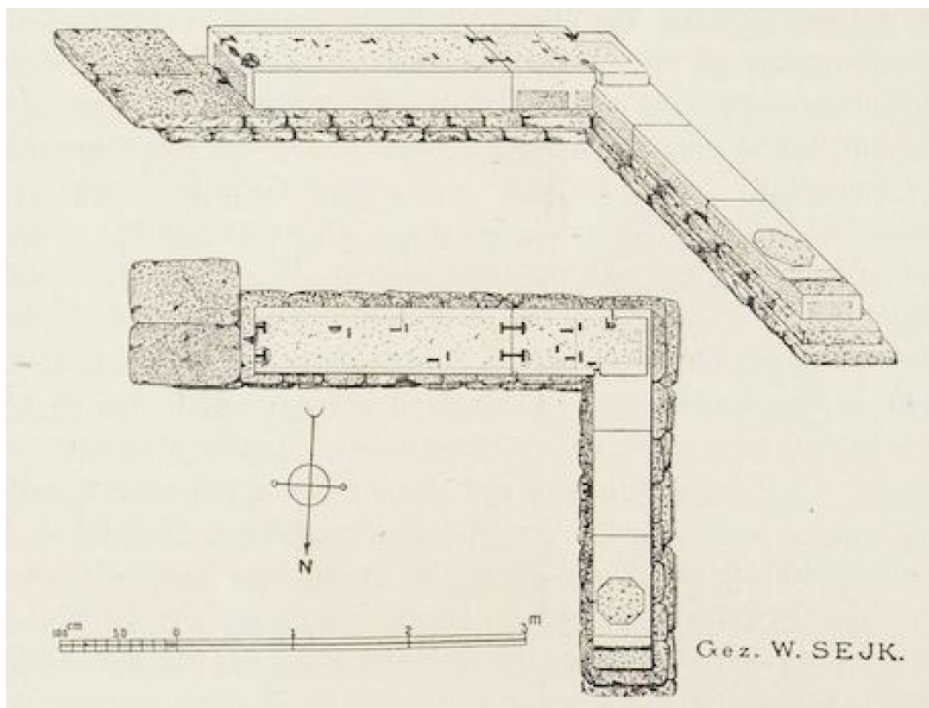
Od Hissarliku 30 stadií (= 6 km) na východ vypíná se hora šedesát osm metrů vysoká nad hladinou mořskou, zvaná turecky „Kara Your“, t. j. česky „Černé místo“ (polohorys 1 : 1000), na jejímž temeni V. Seyk odkryl vykopávkou „Oltář Diův“ podle Iliady III. 48—49, XXIV. 69—70, východně pak „Chrám Athénin“ podle Iliady VI. 88, 269—270, 297—300, dále „Chrám Apollínův“ podle Iliady V. 446, 512, VII. 83, pod tímto jižně „Chrám Skamandrův“ podle Iliady V. 77. Tato hora, třikrát větší než Hissarlik, jest skutečné Pergamon, úplně s Homérovou Iliadou souhlasící, s jejíhož temene naskytuje se nádherný rozhled po celé Troji, po rozsáhlém Aegajském moři a Hellespontu. Při jasném západu slunce neodolatelně působí vzdálený Athos. Nevymizí žádnému cestovateli z duše dojem, který naň učinilo posvátné a velebné toto místo, jehož nádhra předčí vskutku athénskou Akropoli.

Pod jižním svahem Pergamonu ukryto jest zbožené město Iliou, jak krásně to opěvuje Homér v Iliadě; II. 13, 67, 113, 133, 141, 288, 332, 716, a 803. III. 149, 207, 384. IV. 33, 46. V. 8, 446, 489. VI. 237, 247, 313, 370, 386, 391—392, 431 a 503. VII. 71, 413, 424. VIII. 58, 241, 288 a 519. IX. 28 a 402. X. 380. XI. 181 a 195. XIII. 466. XV. 257. XVI. 101 a 711. XVII. 193 a 328. XVIII. 265—266. XX. 194 a 216. XXI. 128, 295, 433, 513—514, 524 a 538. XXIV. 27.

18. Sejkův článek „Na půdě Homérově“ v časopise Zlatá Praha, 1926.

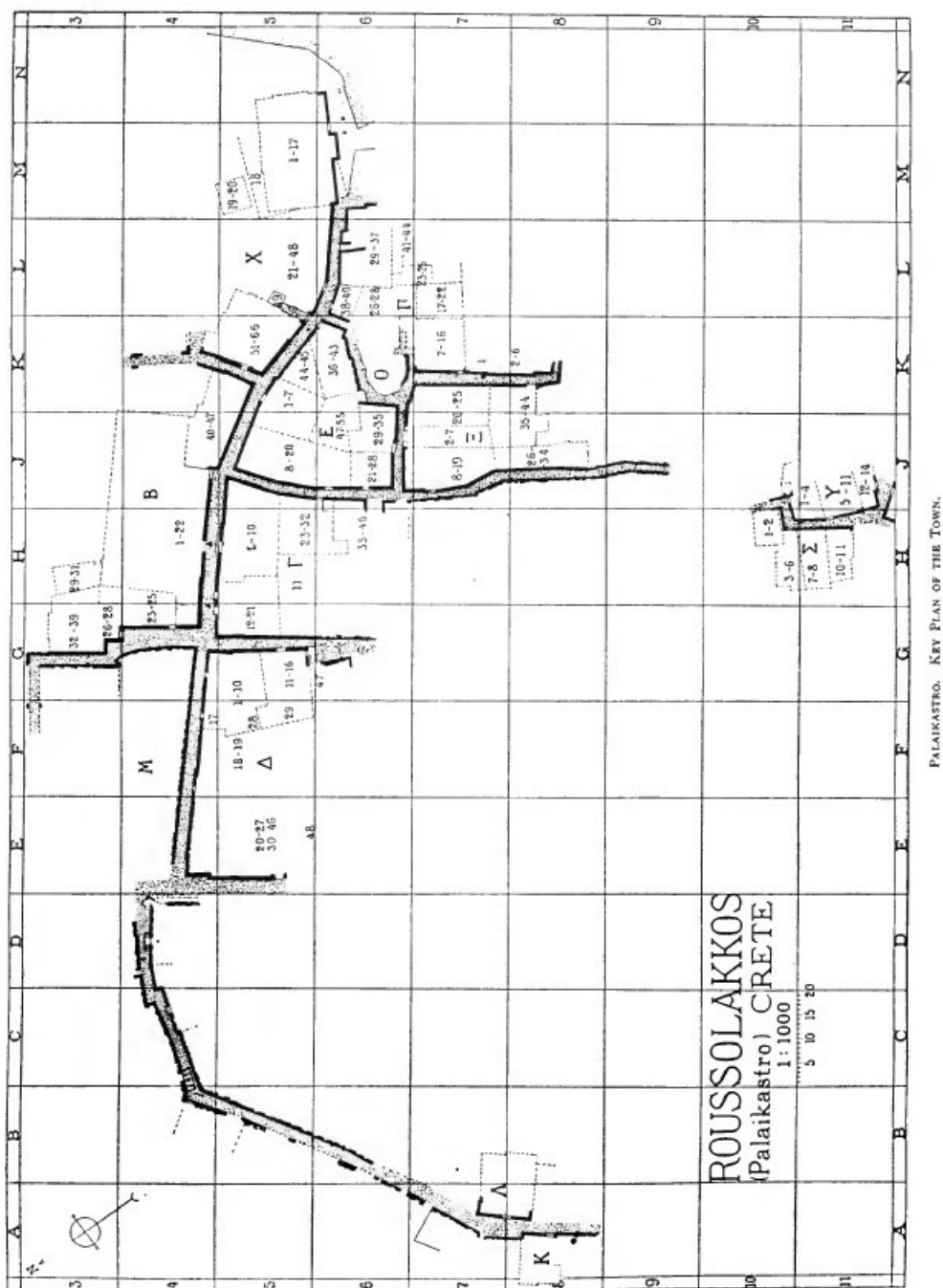
19. Sejkův článek „Na půdě Homérově“ v časopise Zlatá Praha, 1926.

20. Sejkův výkres architektonických článků v lokalitě Asklepieion na ostrově Paros (Kyklady), 1902.

21. Sejkův plán lokality Gournia (východní Kréta), 1908.

PALAIKASTRO. KEY PLAN OF THE TOWN.

22. Sejkův stále užívaný plán lokality Palaikastro (Roussolakkos), východní Kréta, 1905.

